

FINANSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 4/2005 rd

Statsrådets redogörelse om ramarna för statsfinanserna 2006—2009

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 15 mars 2005 statsrådets redogörelse om ramarna för statsfinanserna 2006—2009 (SRR 1/2005 rd) till finansutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- statssekreterare Raimo Sailas, budgetchef Tuomas Sukselainen, biträdande budgetchef Hannu Mäkinen, budgetråd Raija Koskinen och konsultativ tjänsteman Markus Sovala, finansministeriet
- understatssekreterare Pertti Majanen och enhetschef Sinikka Antila, utrikesministeriet
- kanslichef Matti Ahola och ekonomidirektör Timo Norbäck, försvarsministeriet
- regeringsråd Arto Sulonen, inrikesministeriet
- ekonomiplaneringschef Matti Väisänen, undervisningsministeriet
- kanslichef Jarmo Vaittinen och ekonomidirektör Hannele Laihonen, jord- och skogsbruksministeriet
- överdirektör Harri Cavén och överingenjör Juha Parantainen, kommunikationsministeriet
- industriråd Paula Nybergh, handels- och industriministeriet
- biträdande avdelningschef Raimo Ikonen och finanssekreterare Arto Salmela, social- och hälsovårdsministeriet

- programdirektör Harri Skog och specialplanerare Raija Saastamoinen, arbetsministeriet
- ekonomidirektör Oili Hintsala och regeringsråd Liisa Linna-Angelvuori, miljöministeriet
- avdelningschef Antti Suvanto, Finlands Bank
- överdirektör Mika Purhonen, Försörjningsberedskapscentralen
- överdirektör Ossi Niemimuukko, Banförvaltningscentralen
- överdirektör Martti af Heurlin, Tekes
- direktör Jukka Hirvelä, Vägförvaltningen
- ordförande Gunvor Kronman, Utvecklingspolitiska kommissionen
- direktör Martti Kallio, Finlands Kommunförbund
- forskningschef Kari Alho, Näringslivets Forskningsinstitut ETLA
- ekonomisk expert Anssi Rantala, Pellervo Ekonomiska Forskningsinstitut
- forskarprofessor Jaakko Kiander, Statens ekonomiska forskningscentral
- ordförande Ann Selin, Servicebranschernas fackförbund - Servicefacket
- ekonomisk expert Helena Pentti, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC
- chefsekonomist Jarkko Soikkeli, Företagarna i Finland rf.

Skriftliga utlåtanden har lämnats av statens bostadsfond, Statens ekonomiska forskningscentral och Löntagarnas forskningsinstitut.

STATSRÅDETS REDOGÖRELSE

Genom ett beslut om statsfinanserna den 11 mars 2005 spikades följande ram enligt pris- och kostnadsnivån 2006: 29 468 miljoner euro för 2006, 29 583 miljoner euro för 2007, 30 442 miljoner euro för 2008 och 30 554 miljoner euro för 2009. Som odelad reservering för 2006 lämnas 342 miljoner och för 2007 215 miljoner euro samt för 2008 och 2009 300 miljoner euro vardera.

Justeringarna av pris- och kostnadsnivån tillsammans med strukturförändringarna vidgar ramen för valperioden med 934 miljoner euro 2006

och 936 miljoner euro 2007 jämfört med vad som avtalades våren 2003.

För att säkerställa en tillräckligt stor odelad reservering föreslås i rambeslutet minskade utgifter inom förvaltningsområdena till ett belopp om sammanlagt ca 150 miljoner euro enligt nivån 2006 och ca 175 miljoner euro enligt nivån 2007. Inga nivåhöjningar på grund av ändringar i prisnivån har, på några få undantag när, gjorts i de behovsprövade anslagen, vilket ger ett spelrum på ca 100 miljoner euro i den odelade reserveringen.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Den ekonomiska utvecklingen och sysselsättningsutvecklingen

Under den senaste tiden har ekonomin utvecklats snabbare än beräknat. Enligt uppgift var tillväxten i fjol 3,7 procent. Prognosen för 2005 pekar på en tillväxt om ytterligare 3,3 procent.

Statsrådets rambeslut den 15 mars 2005 bygger på en uppskattning att den ekonomiska tillväxten 2006 ligger kring 2,5—3 procent. Enligt standardmodellen för de totalekonomiska kalkylerna stannar tillväxten upp under de närmaste åren och ligger mot slutet av ramperioden kring ca 2 procent. Nedtrappningen anses bero på att vi på sikt står inför ett svagare arbetskraftsutbud, de senaste årens obetydliga investeringar och den skärpta internationella konkurrensen. Å andra sidan förväntas den inkomstpolitiska helhetsuppgörelsen och besluten om skattesänkningar i samband med den stimulerade den ekonomiska utvecklingen.

De sakkunniga som utskottet har hört hävdar att tillväxtprognosen i redogörelsen är onödigt försiktig. Inte minst exporten från Finland kan öka snabbare än beräknat; exporten är konkurrenskraftig och Finlands viktigaste exportmarknader utanför Europa har vuxit i snabb takt. Men

produktionstillväxten kommer antagligen huvudsakligen att vila på inhemsk efterfrågan, m.a.o. hushållens konsumtion och investeringar.

Den ekonomiska utvecklingen är hela vägen förknippad med vissa osäkerhetsfaktorer. Det förefaller uppenbart att konjunkturtoppen i världsekonomin passerades redan i fjol. I redogörelsen hänvisas bl.a. till den branta stegringen i oljepriserna. Tillväxten i Förenta staterna tappar fart och inte ens i de stora länderna i euroområdet, som Tyskland, utvecklas ekonomin enligt förväntningarna. För Finland är det viktigt att tillväxten i Ryssland, som numera kommer på tredje plats bland våra exportländer, förväntas vara fortsatt snabb.

Prognosen för sysselsättningstalet 2006 är inemot 68 procent och för arbetslöshetstalet 8 procent. Bedömningen kan visa sig vara för optimistisk. På grund av den åldrande arbetskraften krävs det speciella åtgärder redan för att hålla sysselsättningstalet på oförändrad nivå.

Finansutskottet påpekade i sitt betänkande FiUB 41/2004 rd om årets budget att arbetslösheten till största delen är strukturell. Den kräver kraftfulla åtgärder och att samtliga näringslivsparter bidrar till att sysselsättningsmålet kan nås. Annars finns det risk för att vår ekonomi hamnar på ett spår där den strukturella arbetslösheten

fortsatt ökar och det blir allt svårare att finansiera välfärdssamhället.

Enligt finansutskottets mening har regeringen hittills bedrivit en lyckad ekonomisk politik. Vi ska inte heller avstå från sysselsättningsmålet.

Det är en alldeles speciell utmaning att hindra att dels unga, dels äldre marginaliseras på arbetsmarknaden. Efterfrågan på arbetskraft kommer att stimuleras inte minst i lågavlönade heltidsjobb genom att en del av den börda som följer av arbetsgivaravgifterna lyfts av räknat från början av 2006. Det svåra med att stödja låglönearbete är att hitta en modell som tillåter att stödet begränsas enbart till arbetskraftsintensiva företag som är i behov av stöd. Hur som helst är de efterfrågedrivna sysselsättningsfrämjande insatserna i service- och låglönebranscherna viktiga och brådskande, menar utskottet. Därför påskynar det beredningen för att riksdagen i god tid ska få de nödvändiga propositionerna.

Regeringen vill fästa särskild uppmärksamhet vid att underlätta situationen för dem som har det allra sämst ställt ekonomiskt. Riksdagen förutsatte explicit i samband med behandlingen av årets budget att regeringen utifrån sitt program och pågående utredningar bedömer hur stort behovet är att hjälpa upp situationen för de minst bemedlade medborgarna och föreslår nödvändiga åtgärder. Utskottet framhåller att de ovan nämnda insatserna för att stimulera låglönearbete bara är en liten del av de tilltänkta åtgärderna. Enligt rambeslutet kommer regeringen i samband med beredningen av budgetpropositionen för 2006 att fatta beslut om andra nödvändiga åtgärder för att hjälpa upp den ekonomiska situationen för de minst bemedlade.

Den offentliga ekonomin och finanspolitiken

I sitt program ställer regeringen som mål att statsekonomin under normala tillväxtförhållanden i slutet av valperioden är i balans i nationalekonomiska termer. Men redan i fjolårets redogörelse fick den lov att konstatera att målet inte ser ut att nås. Uppgifterna har nu preciserats och bedömningen är att det statsekonomiska under-

skottet 2006—2007 är omkring 1 procent i relation till totalproduktionen. Att det blir ett underskott i statsekonomin 2006 beror inte på att utgifterna har ökat. Prognosen visar på underskott därför att statens inkomster minskar i relation till bruttonationalprodukten. Skattelättnaderna och skattebasens svaga utveckling gör att skatteintäkterna ökar långsammare. Likaså antas det att statens inkomster av blandad natur inte ökar alls 2006—2009.

Enligt utredning visade fjolårets budgetekonomi på ett överskott på mer än 2 miljarder euro. När fjolårets budget gjordes upp förväntades budgetekonomin gå 1,2 miljarder euro på minus. Inkomsterna var omkring 1,5 miljarder euro större än vad som budgeterats. Inkomsterna av försäljning av aktier utgjorde omkring 1,1 miljarder euro av detta. Skatteintäkterna var omkring 400 miljoner euro större än vad som beräknats i budgeten. Knappa 700 miljoner euro av budgetanslagen blev oanvända, 450 miljoner euro inom ramen.

Ramförfarandet och den tillhörande utgiftsstadgan har på det hela taget fungerat och visat sig nödvändiga. Bindande anslagsramar har konstaterats vara en bra metod att hålla statens utgifter i styr. Ramförfarandet har gett den ekonomiska politiken större trovärdighet och balans. Men budgetutfallet 2004 ger också anledning till kritiska bedömningar ur riksdagens synvinkel. Utskottet har den uppfattningen att riksdagen i samband med de årliga redogörelserna har åtagit sig att iaktta en anslagsnivå som håller sig inom ramen, inte under den. Om det inte finns särskilda skäl till det bör den bestående besparing som årligen kan göras inom den fyraåriga ramen kunna användas också under ramperiodens övriga år, inte bara budgetåret. Det förutsätter uppföljning närmare realtid för att anslagen ska kunna riktas på nytt i årets sista tilläggsbudget. Ett flexibelt förfarandet så nära realtid som möjligt medger att besparingarna genom en kompletteringsbudget kan användas för utgifter också under nästa budgetår. Man kunde möjligen ha dragit andra slutsatser om de extra besparingarna utifrån en analys av hela ramperioden.

En tungt vägande orsak till att anslagsramen också denna gång är mycket snäv är det tidigare beslutade statsandelstillägget till kommunerna i samband med en översyn av kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna. Staten hade inte räknat med detta i den ursprungliga anslagsramen för valperioden. Som utskottet framhöll i sitt betänkande FiUB 3/2004 rd om ramredogörelsen innebär detta slag av stora utgiftsposter som grundar sig på redan gällande lagstiftning och den faktiska kostnadsutvecklingen oskäligt stora inskränkningar för tilläggsbudgetarna. Därför föreslog utskottet i sitt betänkande att det utreds om det lönar sig att flytta sådana lagfästa utgiftsposter utanför ramen.

Problemen med det nuvarande ramförfarandet kommer fram inte minst i utvecklingen av trafikinfrastrukturen. Utskottet återkommer till detta längre fram.

Finansutskottet noterar att de extra inbesparingar som ramen kräver framför allt drabbar de behovsprövade anslagen inom olika förvaltningsområden. Det finns gott om dem till exempel inom jord- och skogsbruksministeriets och miljöministeriets förvaltningsområden. Inom försvarsministeriets förvaltningsområde innebär de extra sparåtgärderna inskränkningar i ramen enligt den nyligen antagna säkerhets- och försvarspolitiska redogörelsen. Det är viktigt att kunna ändra sparåtgärderna inom förvaltningsområdena ännu i samband med budgetberedningen.

Med hänvisning till de föreslagna extra sparåtgärderna har regeringen inte heller tagit in sådana motiverade, mindre och klart fleråriga tillägg i anslagsramen som riksdagen gjorde när den behandlade årets budget. Utskottet hänvisar till grundlagens bestämmelser om budgetmakten och sina tidigare ställningstaganden och opponerar sig mot att riksdagen om och om igen får lov att göra samma anslagstillägg som ursprungligen avsågs vara bestående.

Regeringen har som mål att staten ska vara produktivare och effektivare för att i snitt hälften av de arbetstillfällena som frigörs genom att statens personal avgår ska kunna tillsättas före slutet av nästa valperiod. Finansutskottet anser

att produktiviteten i den offentliga ekonomin och statsförvaltningen i sig behöver förbättras. Men det ska ske utifrån en planmässig personalpolitik med utgångspunkt i att ämbetsverken ska klara av sina uppgifter också i framtiden. Bara på detta sätt kan statsförvaltningen i den nya situationen konkurrera om arbetskraften och förbättra sin service.

Den kommunala ekonomin, basserviceprogrammet

I en tabell, som är bilaga till redogörelsen, gör regeringen en bedömning av utvecklingen inom den kommunala ekonomin. Kalkylen kan betecknas som optimistisk. Under den aktuella perioden beräknas kommunernas skatteinkomster öka med 17 procent, medan ökningen i statens skatteinkomster förväntas ligga på bara 13 procent. Den årliga ökningen i kommunernas omkostnader antas mattas av från 5,5 procent i fjol till 3,5 procent. Dessutom kommer kommunernas investeringar att minska. Under tidigare år har det visat sig vara en svår uppgift att dämpa ökningen i de kommunala utgifterna. Under ramperioden försvåras möjligheterna att dämpa utgiftsökningen bland annat av vårdgarantin, som sannolikt medför ökade hälso- och sjukvårdskostnader. Trots den positiva budgeten och den förutsedda utgiftsdisciplinen kommer kommunerna således att uppvisa ett underskott de närmaste åren. Deras nettoskulder beräknas öka med det dubbla 2005—2009.

Läget inom den kommunala ekonomin är betydligt sämre än man utgick från i höstas. Enligt uppgifter var kommunernas och samkommunernas årsbidrag ungefär 100 miljoner euro, och 2008 kommer det att vara 400 miljoner euro lägre än kalkylerna från september i fjol. Den försämrade kommunala ekonomin beror framför allt på att utgiftsökningen inte har jämnats ut på förväntat sätt. Att döma av de preliminära bokslutsuppgifterna kommer sammanlagt 142 kommuner att ha ett negativt årsbidrag för 2004. Samtidigt stiger underskottet utan täckning till 384 miljoner euro, vilket är 272 euro per invånare.

I rambeslutet ingår nu för andra gången ett basserviceprogram. Statsunderstöden omfattas av basserviceprogrammet och de kommer att öka med 601 miljoner euro perioden 2006—2009 jämfört med läget 2005.

Ett positivt drag i programmet är att det tar hänsyn till effekterna av den förändrade åldersstrukturen. Under ramperioden ökar statsandelarna till social- och hälsovården med totalt omkring 108 miljoner euro till följd av den ändrade åldersstrukturen och de demografiska förändringarna. Däremot säger basserviceprogrammet inte klart ut att de ökade statsandelarna till det nationella hälsovårdsprojektet nästa års skärs ned med 25 miljoner euro och 2007 med sammanlagt 50 miljoner euro. Statsandelarna till det nationella hälsovårdsprogrammet skärs ned i ett läge då den ökade produktiviteten ännu inte har hunnit ge utslag i eventuella besparingar. Med tanke på det svåra ekonomiska läget ute i kommunerna är neddragningarna inte befogade, anser utskottet. Nedskärningarna i statsandelarna försvårar ytterligare för kommunerna att klara av att tillhandahålla hälso- och sjukvård.

I betänkandet (FiUB 3/2004 rd) om ramredogörelsen gjorde finansutskottet i fjol en första bedömning av basserviceprogrammet som nytt instrument. Instrumentet togs upp för en andra gång i betänkandet (FiUB 41/2004 rd) om budgetpropositionen för 2005. Utskottet menar att basserviceprogrammet framöver bör förbättras och att målet bör vara att alla kommunala utgifter i mån av möjligheter beaktas i en samlad bedömning av den kommunala ekonomin. Tanken är att basserviceprogrammet ska ses över årligen i samband med ramförfarandet. Enligt uppgifter till utskottet tjänar översynen samtidigt som utredning till riksdagen om hur tidigare program har utfallit.

I likhet med sina tidigare ståndpunkter anser finansutskottet att basserviceprogrammet måste kunna vara ett beslut och en strategi som i så stor utsträckning som möjligt också innefattar frågor som gäller den kommunala ekonomin året därpå. För större kompabilitet mellan planerna kunde basserviceprogrammet lämpligen skrivas in i lag eller sektorsplanerna ändras så mycket att de

kan samordnas med basserviceprogrammet. Programmet måste dels omfatta samtiliga lagstadgade utgifter, dels ge en rapport för både regioner och kommuner.

Framöver kommer de basala tjänsterna ute i kommunerna att stå inför stora frågor när de unga årskullarna minskar, de äldre ålderskategorierna ökar, konkurrensen om kvalificerad arbetskraft hårdnar och in- och utflyttningen tilltar. Allt detta gör att kommunerna måste få ett stabilt inkomstunderlag.

I rambeslutet sägs att strukturerna inom finansierings- och statsandelssystemet för kommunerna reformeras i två steg. Nästa år ses kriterierna för statsandelarna över. I det andra steget ska systemet förenklas, produktiviteten öka och kommunerna motiveras att satsa mer på samverkan. Enligt utskottet är det dessutom viktigt att indexjusteringarna genomförs fullt ut 2008.

Utöver omstruktureringarna i finansierings- och statsandelssystemet är det enligt utskottet viktigt att kommunernas interna finansiering stärks. Också regeringens reformer av kommun- och tjänstestrukturen bör generera en del resultat, även om de syns först senare. Rambeslutet förutsätter att kommunerna fattar den typen av beslut om servicestrukturen och produktiviteten att omkostnadsökningen håller sig inom den givna ramen för skatteinkomster och statsandelar. Också framöver måste målet vara att tillgången till och kvaliteten på de basala tjänsterna i kommunerna tryggas i hela landet med hjälp av en skälig skatte- och avgiftsbörda.

Finansiering av trafikens infrastruktur

Som ovan konstaterats har ramförfarandet visat sig behövligt och fungera bra. Men det har å andra sidan gjort det svårare att i synnerhet underhålla och utveckla trafiklederna på riktigt sätt.

Det stora problemet är att kommunikationsministeriets utgiftsram redan från valperiodens början varit uppenbart underdimensionerad med tanke på behovet att utveckla trafikledsnätet. Planeringen av hur lederna kunde underhållas och utvecklas har varit kortsiktig till följd av den njugga anslagsramen. Det korta tidsperspektivet

har gjort det svårt att på ett förnuftigt och ekonomiskt lämpligt sätt sköta basbanhållningen i och med att finansieringen mestadels byggt på tilläggsbudgetar. Det har inte heller varit lätt att göra upp långsiktiga planer när besluten om och finansieringen av vissa projekt kopplats ihop med slumpartade eller osäkra händelser, exempelvis inkomstpolitiska avtal eller inkomster från försäljning av statliga aktier.

Riksdagen har upprepade gånger yrkat på extra resurser och en långsiktigare trafikledspolitik. Den ministerarbetsgrupp som grunnat på riktlinjer för trafikledspolitiken kom med ett förslag som klart och tydligt gick i denna riktning, men regeringen förband sig inte att genomföra den i investeringsprogrammet ingående finansieringsplanen. Vid behandlingen av utgiftsramarna för 2005—2008 förutsatte riksdagen att regeringen gör upp en finansieringsplan till stöd för ett trafikledsinvesteringsprogram. Samtidigt som riksdagen godkände årets budget förutsatte den att regeringen tar hänsyn till trafikledsarbetsgruppens förslag i rambeslutet. Några tydliga ändringar för att realisera förslagen går inte att finna i utgiftsramarna. Däremot ska kommunikationsministeriets förvaltningsområde som ett led i sparåtgärderna under perioden 2006—2009 spara in ca 11 miljoner euro, huvudsakligen på väg- och banhållning.

Utskottet menar att resurserna bör dimensioneras med hänsyn till att trafikinvesteringar kan göras jämnt under hela valperioden. Volymmässigt bör alltför stora variationer inte förekomma mellan valperioderna. I avsaknad av långsiktig planering och finansiering är läget just nu det att inte ett enda utvecklingsprojekt står på schemat 2006. De projekt som fått godkänt för start kommer mestadels att inledas närmare valperiodens slut. De nya trafikledsprojekten kompenserar emellertid inte de projekt som blir färdiga 2005—2007, utan man räknar med att investeringarna minskar med ca 100 miljoner euro. Utgående från tillgängliga uppgifter kommer den totala sysselsättningssiffran för infrastruktursbranschen att minska med uppskattningsvis 2 000 anställda 2006 respektive 2007. Investe-

ringsnivån tros stiga till 2004 års nivå först 2008.

Ett annat stort problem enligt utskottet är att trafikprojekten inte är jämbördiga beroende på att de budgeteras på olika sätt. Det traditionella sättet är att byggkostnaderna inkluderas i statsbudgeten under de några år projektet pågår. Ett projekt finansieras antingen med statslån eller direkt med pengar i budgeten. Finansieringskostnaderna ingår inte i kommunikationsministeriets utgiftsram och utgifterna för underhåll och skötsel påverkar kostnaderna för bastrafikledshållningen först när projektet är klart.

Utmärkande för livscykelmodellen är att finansieringsansvaret bärs av projektföretaget. Därmed blir finansieringskostnaderna högre än för den offentliga sektorns investeringar, men finansieringskostnaderna kompenseras bl.a. av en större effektivitet och innovativitet. Finansieringskostnaderna bakas i sinom tid in i de serviceavgifter som staten börjar betala när projektet är klart. I livscykelprojekt ingår finansieringskostnaderna i totalkostnaderna för projektet och kostnaderna ingår till fullt belopp i kommunikationsministeriets utgiftsram.

Fullmakten för livscykelprojektet E 18 Lojo—Muurla uppgår till 700 miljoner euro. Av detta belopp beräknas 330 miljoner euro gå till byggkostnader och 365 miljoner euro till finansierings- och underhållskostnader. Staten börjar betala serviceavgift 2008. Därförinnan genererar projektet inga andra kostnader än en post på ca 6 miljoner euro för administrering av projektet. Men trots det slukar projektet en stor bit av ramen och investeringarna under pågående valperiod, trots att kostnadseffekterna kommer till synes först under följande valperiod. Om E 18-projektet hade finansierats på traditionellt sätt hade 365 miljoner euro av kommunikationsministeriets nuvarande utgiftsram kunnat avsättas för andra projekt.

I de flesta trafikledsprojekt är den traditionella budgetfinansieringen det lämpligaste finansieringssättet, men när det gäller stora trafikledsinvesteringar kan livscykelmodellen vara effektivare och totalt sett förmånligare. Finansieringskostnaderna är emellertid inte direkt jäm-

förbara. Ram- och budgettekniken får inte heller sätta stopp för ett projekt enligt livscykelmodellen, om denna modell visar sig vara effektivare än den traditionella finansieringsmodellen.

Det sätt på vilket livscykelmodellen beaktas i utgiftsramen motsvarar inte den ursprungliga idén med ramförandet, att bara de utgifter som realiserats under ramperioden inkluderas i respektive ramperioder. Förandet bör korrigeras med det snaraste på denna punkt för att också gälla livscykelprojektet E 18 Lojo—Muurla (*Utskottets förslag till uttalande*).

Kommunikationsministeriet tillsatte den 12 april 2005 en arbetsgrupp för att göra upp ett förslag till införande av nya metoder för långsiktig finansiering inom väghållningen. Arbetsgruppens mandat utlöper den 31 mars 2006. Utskottet välkomnar arbetsgruppen och menar att dess förslag ska genomföras med det snaraste.

Utan ett effektivt trafiksystem växer ekonomin inte till sig, påpekar utskottet. Lönsamma investeringar i trafikens infrastruktur bidrar till att öka Finlands konkurrenskraft och förbättra samhällsekonomin såväl produktivitet- som villkorsmässigt och gör att den ekonomiska tillväxten blir gynnsam och den offentliga ekonomin dras upp. Också med tanke på en balanserad regional utveckling och trafiksäkerheten är det viktigt att trafiknätet moderniseras.

För att olika trafikprojekt ska kunna genomföras på ett rationellt och lämpligt sätt måste beslut om projekten och deras finansiering fattas i god tid och genomföras planmässigt och i lönsamhetshänseende optimalt sett. Då kan man också använda markbyggnadsbranschens resurser ännu jämnare, minska den osäkerhet som råder visavi trafikprojekten och få fart inte bara på planläggningen utan också på näringslivets investeringar.

Om trafikens infrastruktur ska kunna upprätthållas och utvecklas i Finland behövs det snabbt mer pengar, menar utskottet. Därför är det absolut nödvändigt att det redan i nästa års budget anslås sådana anslag för bastrafikledshållningen som borgar för ett säkert och fungerande trafikledsnät. För att det inte ska ske något investeringsbortfall 2006 och 2007 behövs det också

snabba beslut om nya utvecklingsprojekt. Inom basbanhållningen finns ett akut behov av reparationer (t.ex. bansträckan Jyväskylä—Tammerfors). För de reparationerna behöver pengar hittas redan i årets tilläggsbudget.

På lång sikt är det varken motiverat eller hållbart att finansiera trafikinvesteringar med de slumpartade inkomster som försäljningen av statens aktier ger. Men nu när försäljningsinkomster influtit till ett rejält belopp och underhållet och utvecklingen av trafikledsnätet snabbt kräver tilläggsresurser, bör en del av försäljningsinkomsterna reserveras för trafikledsinvesteringar senast i nästa års budget. En uppgift är sedan att utveckla principen om hur försäljningsinkomsterna ska användas och göra den smidigare.

Finansieringen av utvecklingssamarbetet

Regeringen har åtagit sig att öka anslagen för utvecklingssamarbete med ca 220 miljoner euro under denna regeringsperiod. Ökningen innebär i praktiken att man med nuvarande bni-värden når upp till ca 0,44 procent av bni 2007. Detta mål skrevs uttryckligen in i det biståndsprogram som statsrådet fastställde i mars i fjol. Av regeringsprogrammet framgår att FN-rekommendationen om 0,7 procent av bni kan nås 2010, dock med beaktande av den allmänna finansiella utvecklingen.

Rambeslutet utgår från att anslagen för det egentliga utvecklingssamarbetet kommer att stiga med ca 194 miljoner euro 2006—2009. I praktiken innebär detta att anslagen för 2008 kommer att ligga på samma nivå som 2007. Under nuvarande omständigheter kommer Finland 2009 upp till ett anslag om 0,48 procent av bni trots att det redan tidigare fastställda målet var 0,55 procent.

Enligt finansutskottet är det helt nödvändigt att finansieringen av utvecklingssamarbetet följer de riktlinjer som lagts fast i regeringsprogrammet och det utvecklingspolitiska programmet. Enligt utredning till utskottet förutsätter detta en ökning om 5 miljoner euro av den nivå som i rambeslutet fastställts för åren 2006 och 2007 samt beredskap att återgå till 2008 års an-

slagsnivå. På detta sätt kan också Finlands trovärdighet i det internationella samarbetet säkerställas.

Andra iakttagelser

Satsningar på FoU. Enligt rambeslutet stöder regeringen tillväxtens kompetensbas genom att öka forsknings- och produktutvecklingsresurserna och genom att förbättra samordnandet av forskningen och dess kommersiella tillämpningar. Handels- och industriministeriets forsknings- och produktutvecklingsutgifter höjs med sammanlagt 30 miljoner euro. Även Finlands Akademis forskningsresurser ökas. Samarbetet mellan universiteten förbättras och forskningsfinansieringens struktur ses över. Möjligheten att effektivt omvandla innovationer till produkter och nya företag stöds genom åtgärder som syftar till att korrigera identifierade marknadsbrister.

Utvecklingen inom FoU går inte längre i en helt entydigt positiv riktning i Finland och företagen har en mycket kortsiktigare planering än tidigare. I denna situation är nya satsningar synnerligen välkomna och rentav nödvändiga för att stärka konkurrenskraften och den ekonomiska tillväxten. Åtgärderna är ändå inte tillräckliga med tanke på de uppställda målen och större satsningar krävs för att förverkliga exempelvis globaliseringsarbetsgruppens förslag. Utskottet understryker vikten av företagskompetens och motsvarande åtgärder som underlättar kommersialisering av produkter och innovationer och marknadsföringen av dem. Det är också viktigt att allmänt öka kompetensen och eliminera flaskhalsar i tillgången på arbetskraft.

Sjöfartens försörjningsberedskap. Sjötransportvolymerna har under de senaste åren ökat globalt men de finländska fartygens andel av såväl export- som importtransporter har minskat märkbart. Särskilt i fråga om exporttransporter har det finländska tonnaget förlorat marknadsandelar. Detta är delvis en följd av den ökade konkurrensen men även av att delar av det nya tonnage som finländska rederier har skaffat överförts direkt för registrering i andra länder. Inga

lagreformer har heller haft avsedd effekt. Under den senaste tiden har sjötransporterna minskat så till den grad att det inte längre finns full säkerhet om försörjningsberedskapen. Enligt utskottet är situationen oroväckande och kräver att regeringen snabbt vidtar åtgärder för att förhindra utflaggningen av fartyg.

Miljöarbeten. Utskottet har upprepade gånger påpekat bristen på anslag för vattendrags- och miljöarbeten. Läget är väldigt dåligt eftersom antalet miljöarbeten ständigt ökar medan anslagsramen minskar 2006 och ytterligare 2007. Det finns en hel del nedsmutsade jordområden i vårt land som omgående borde sättas i stånd. Det har gjorts bedömningar enligt vilka 250 objekt genast borde istandsättas för undvikande av risker för miljö och hälsa. Dessutom har eutrofieringen försämrat vattendragen och under de närmaste åren borde ett flertal nya matarledningsprojekt påbörjas. Miljöarbeten har en starkt sys-selsättande verkan. De har också en faktisk betydelse när det gäller att minska belastningen på Östersjön och andra viktiga vattenområden. Utskottet menar att behovet av miljöarbeten absolut ska beaktas i högre grad och att anslagsnivån bör höjas i nästa års budget.

Förslag till beslut

Med stöd av det som anförs ovan föreslår finansutskottet

att riksdagen beslutar sända detta betänkande till statsrådet för kännedom och för behövliga åtgärder och

att ett uttalande godkänns (Utskottets förslag till uttalande).

Utskottets förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att regeringen omgående ändrar ramförfarandet så att livscykelmodellen och andra nya finansieringsmodeller kan tillämpas på samma villkor som ett traditionellt finansieringssätt.

Helsingfors den 22 april 2005

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Olavi Ala-Nissilä /cent
vordf. Matti Ahde /sd
medl. Christina Gestrin /sv
Jyri Häkämies /saml (delvis)
Kyösti Karjula /cent
Jari Koskinen /saml
Pekka Kuosmanen /saml
Reijo Laitinen /sd (delvis)
Maija-Liisa Lindqvist /cent
Mika Lintilä /cent (delvis)
Pekka Nousiainen /cent
Markku Rossi /cent
Matti Saarinen /sd (delvis)
Anni Sinnemäki /gröna

Kari Uotila /vänst
Jukka Vihriälä /cent (delvis)
ers. Arto Bryggare /sd (delvis)
Klaus Hellberg /sd (delvis)
Mikko Immonen /vänst (delvis)
Bjarne Kallis /kd (delvis)
Esko Kiviranta /cent (delvis)
Mikko Kuoppa /vänst (delvis)
Eero Lämsä /cent (delvis)
Olli Nepponen /saml
Maija Perho /saml (delvis)
Maija Rask /sd (delvis)
Pia Viitanen /sd.

Sekreterare i delegationen var

utskottsråd Alpo Rivinoja
utskottsråd Hellevi Ikävalko.

RESERVATION 1

Motivering

I finansutskottets betänkande om ramarna för statsfinanserna 2006—2009 (SRR 1/2005 rd) har alldeles för lite uppmärksamhet fästs vid de kritiska uttalanden som sakkunniga framförde i samband med utfrågningen i utskottet.

Forskningsinstituterna är ganska långt ense om de närmaste årens ekonomiska utveckling. Näringslivets forskningsinstitut ETLA:s och Lön-
tagarnas forskningsinstituts prognoser har varit bland de försiktigaste. Den ekonomiska utvecklingen påverkas av ett antal faktorer som Finland har möjlighet att påverka endast indirekt och i begränsad omfattning. Bland de viktigaste faktorerna som påverkar hela världsekonomin är prisutvecklingen i fråga om råvaror och energi, speciellt olja, samt huruvida de amerikanska hushållen fortsättningsvis konsumerar över sina tillgångar, varvid dollarn förblir svag. Också de oförutägbara avgöranden av EG-domstolen som kan leda till stora skatteförluster har stor betydelse för den offentliga sektorns ekonomiska utveckling. Och detta gäller inte endast Finland utan speciellt våra viktiga handelspartners Tyskland och England.

Trots vissa osäkerhetsfaktorer kommer Finland troligen att kunna tackla de kommande utmaningarna bättre än många andra EU-länder. Trenden med bytesbalansöverskottet har hållit i sig och detta har förstärkt vår samhällsekonomi. Den offentliga sektorns skuld är under kontroll och uppfyllandet av stabilitetspaktens kriterier kommer inte att vara något problem för vårt vidkommande.

Regeringen ser positivt på framtiden och förutspår att dess politik bidrar till att arbetslöshetsgraden fram till år 2009 kommer att minska till 6,5 procent. Trots avsevärda skattelättnader kommer skatteintäkterna att växa för varje år som går. Statsskulden växer kvantitativt, men dess andel av bni minskar. Resultatet för kom-

munernas räkenskapsperiod vänder uppåt och blir positivt. Utvecklingstrenden är inte alls dålig, men de åtgärder som regeringen har planerat för att uppnå målen övertygar inte alla. Dessutom blir servicenivån sämre inom många för medborgarna viktiga branscher.

Skattepolitik

Enligt regeringens rambeslut kommer skattepolitiken även framöver att följa samma linje som hittills: skattelättnaderna koncentreras först och främst på inkomstskattelättnader. Allt fler förhåller sig skeptiskt till sysselsättningseffekterna av dessa skattelättnader. De skattelösningar som nämns i redogörelsen kommer också att leda till ökade inkomstskillnader som inte kan ha varit regeringens ursprungliga syfte. Personligen anser jag att hela beskattningsstrukturen borde revideras. Ledstjärnan borde vara den enkla och goda principen om att "införa mildare beskattning på det som människan och samhället behöver och kraftigare beskattning på det som inte behövs". Denna princip skulle också leda till ett mer omfattande ibruktage av punktskatten.

Utvecklingssamarbete

Den allra hårdaste kritik har riktats mot att regeringen tycks ha gett upp målet om höjda biståndsanslag. En representant från utrikesministeriet har konstaterat att detta leder till "en mycket kritisk situation" och att det "väcker mycket negativ uppmärksamhet". Det bör konstateras att regeringens biståndspolitiska linje kan utgöra ett hinder för Finlands eventuella medlemskap i FN:s säkerhetsråd. FN:s generalsekreterare Kofi Annan har nämligen uttalat sig i offentligheten och konstaterat att ett viktigt kriterium för medlemskapet är det hur väl ansökarlandet har uppnått sina biståndsmål.

Försvarsanslag

Enligt experterna är de nedskärningar som gjorts efter godkännandet av den försvars- och säkerhetspolitiska redogörelsen "ett hårt bakslag för försvarets trovärdighet som senare inte går att reparera".

Vi kommer troligen att bevittna uppsägningar år 2007. Man kan fråga sig, helt befogat, om rambeslutet till denna del strider emot vår försvarsdoktrin. Är vårt försvar trovärdigt efter att det har drabbats av "ett hårt bakslag"?

Kommunekonomi

Experterna tror inte att kommunekonomin utvecklas i den riktning som nämns i redogörelsen utan de befärar att kommunernas ekonomiska problem fortsätter. Hård kritik har riktats mot att indexjusteringar inte görs till fullt belopp i kommunernas statsandelar. Osäkerheten om arbetsmarknadsstödet effekter på kommunekonomin samt de nedskärningar som gjordes 2006 och 2007 inom ramen för det nationella hälsoprojektet har ökat kommunernas oro över framtiden.

Trafik och försörjningsberedskap

Försörjningsberedskapscentralen anser att de senaste årens utveckling gällande utflaggningen av fartyg har lett till att "landets försörjningsberedskap blivit sämre och enligt centralen är den rentav mycket kritisk". Av utrikeshandelstransporter har vårt eget tonnages andel minskat från 40,1 procent till 32,7 procent under en tidsperiod på fem år.

Vägförvaltningens synpunkter*Investeringar*

Antalet väginvesteringar minskar och 2006 startas inte ett enda nytt vägprojekt. Ministerarbetsgruppen har dragit upp riktlinjer för vissa projekt, men nu ser de inte ut att bli verklighet. Investeringarna har under de senaste åren uppgått till 140 miljoner euro. Genomförandet av planerna förutsätter årligen en summa på 190 miljoner

euro, men under planeringsperioden var summan mindre än 100 miljoner euro per år. Av allt detta följer den slutsatsen att "servicenivån sjunker med existerande ramar".

Basväghållning

I budgetramarna är finansieringsnivån för basväghållningen 556 miljoner euro medan experterna inom vägförvaltningen anser att finansieringsnivån borde vara cirka 710 miljoner euro per år. På årsnivå är ramanslaget cirka 50 miljoner euro mindre än det var i början av 2000-talet. Utan tilläggsanslag "är det inte möjligt att stoppa försämringen av broarnas skick" och då blir speciellt vägdistrikt med många broar lidande.

Banförvaltningscentralen

Olika trafikbegränsningar på våra banavsnitt ökar och omfattar snart en sträcka på cirka 700 kilometer. I framtiden kommer begränsningarna alltså att mer än fördubblas från den gällande nivån. I den finansieringsnivå som nämns i ramarna ingår inte en ombyggnad av glest trafikerade banor, vilket innebär att trafikservicen försämrats ytterligare inom dessa områden.

Budgetramen innebär att trafiken på många banavsnitt upphör och att tågtrafiken skärs ned.

Förslag

Med stöd av det ovan sagda

föreslår jag att det i motiveringen till betänkandet uttalas

Reservationens förslag till uttalanden

1. *Riksdagen förutsätter att regeringen gör sådana strukturella ändringar i beskattningen som främjar sysselsättningen, ökar självförsörjningsgraden inom vår energiproduktion samt förbättrar de minst bemedlade medborgarnas situation*
2. *Riksdagen förutsätter att regeringen korrigerar rambeslutets trafikanslag så*

*att service i alla avseenden bibehålls
minst på den nuvarande nivån.*

*— en nivå som Finland har åtagit sig att
uppnå.*

3. *Riksdagen förutsätter att utvecklings-
samarbetsanslagen höjs årligen, så att
Finland 2010 uppnår 0,7 procent av bni*

4. *Riksdagen förutsätter att indexjuste-
ringen av kommunernas statsandelar
görs till fullt belopp.*

Helsingfors den 22 april 2005

Bjarne Kallis /kd

RESERVATION 2

Motivering

Sysselsättningsutvecklingen är otillräcklig trots att konjunkturerna pekar uppåt

I redogörelsen konstateras det att den internationella ekonomiska utvecklingen har försämrats samtidigt som tillväxten i Finlands ekonomi förefaller att backa. Det har sagts att 2004 har varit det bästa året för internationell tillväxt på åtminstone en generation. Det gångna året tyder på att den ekonomiska utvecklingen blir allt sämre både globalt, i Europa och i Finland. I synnerhet de stigande oljepriserna kommer att påverka den ekonomiska utvecklingen i hela världen. Ett annat hot mot den ekonomiska utvecklingen i Europa och Finland hänger samman med valutakursutvecklingen. Totalproduktionen i Finland är fortsättningsvis beroende av inhemsk efterfrågan så länge som exporten inte kommer i gång på förväntat sätt. I förhållande till produktionspriserna har exportpriserna inte utvecklats på önskvärt sätt vilket gör att inkomstutvecklingen är långsam i relation till produktionsökningen. De skattelättnader som regeringen har genomfört och som samlingspartiet understöder bidrar till att upprätthålla den inhemska efterfrågan. Effekterna av skattelättnaderna kan ändå reduceras som en följd av att socialförsäkringspremierna höjs och kommunalbeskattningen skärps. I värsta fall leder detta till en skatteskärpning som ytterligare försämrar möjligheterna till en fördelaktig utveckling av ekonomin och sysselsättningen.

Om det stämmer att den uppåtgående konjunkturtrenden faktiskt bröts redan på fjolårssidan är situationen allvarlig, särskilt när det gäller sysselsättningsutvecklingen. Regeringens främsta löfte var att öka antalet sysselsatta med 100 000 före valperiodens slut. Enligt Statistikcentralens arbetsmarknadsstatistik var antalet sysselsatta personer 2004 i genomsnitt 2 365 000 personer, vilket motsvarar 2003 års siffror. Under de senaste månaderna har syssel-

sättningsutvecklingen visserligen varit gynnsam men helt otillräcklig eftersom vi levt under goda konjunkturer och särskilt med beaktande av regeringens sysselsättningslöfte. I motive-ringspromemorian till rambeslutet konstateras direkt att det är orealistiskt att tro att regeringen ska nå sitt sysselsättningsmål. Utvecklingen går just nu i en helt annan riktning än den borde för att målet skulle kunna nås. Enligt de kalkyler som ligger till grund för rambeslutet kommer den ekonomiska tillväxten att stanna av under valperiodens slut och lägga sig på en 2 procents nivå. Den draghjälp som den ekonomiska tillväxten hade kunnat erbjuda sysselsättningsutvecklingen blir då mycket obetydligare. De svaga utsikter för den ekonomiska utvecklingen som också nämns i redogörelsen leder till att de utgifter som arbetslösheten orsakar åtminstone inte kan förväntas sjunka.

Samlingspartiet understryker att sysselsättningsstalet absolut måste vända uppåt för att finansieringen av välfärdsservicen och inkomstöverföringarna skall kunna säkerställas på längre sikt. Regeringens misslyckade sysselsättningspolitik avspeglar sig direkt i den obalanse-rade finansiella utvecklingen. Den lista över nedskärningar som regeringen tagit med i ramredogörelsen är ett konkret bevis för hur det dåliga sysselsättningsläget påverkar möjligheterna att göra satsningar på välfärdssamhället. Regeringen är tvungen att genom sitt rambeslut skära ned på utgifterna för förvaltningsområdena med 150 miljoner för 2006 års nivå och 175 miljoner för 2007 års nivå. Trots nedskärningarna kommer obalansen i statsfinanserna att visa ett underskott på 0,7 procentenheter i relation till bni. År 2006 ökar underskottet till en procent av totalproduktionen. Regeringen har i sitt program utfäst sig att uppnå balans i statsfinanserna före valperiodens slut men så kommer det inte att gå. Av redogörelsen framgår att staten under rampe-rioden upptar nya lån på i genomsnitt 2 miljarder euro per år, vilket innebär att ränteutgifterna

på årsnivå ökar med 500 miljoner euro fram till 2009. De ökade räntekostnaderna minskar direkt de resurser som annars kunde satsas på välfärdssamhället. Eftersom prognoserna visar att kommunekonomin fortsättningsvis kommer att gå på minus är det endast de privata arbetspensionsfonderna som håller uppe den offentliga ekonomins överskott. Om prognoserna slår in kommer underskottet i ekonomin sålunda att ha sjunkit från 7 procent i relation till totalproduktionen till drygt 1,5 procent 2009 räknat från millennieskiftet.

En sträng budgetdisciplin är på sätt och vis motiverad men står å andra sidan i konflikt med regeringens uttalade politiska mål. Det skulle vara synnerligen viktigt att under de närmaste åren lösa de strukturella problemen i ekonomin. Detta är nödvändigt också för att i framtiden kunna finansiera välfärdssamhället. Regeringen borde ha gjort mer för att utnyttja den period av relativt god tillväxt som nu visar sig bli rätt kort för att på detta sätt garantera stabilitet och förbättrad sysselsättning på längre sikt. Den bästa möjliga tiden för att genomföra s.k. strukturella åtgärder är gynnsamma konjunkturer. Just då ska den ekonomiska tillväxtpotentialen förstärkas och ökningen i de offentliga utgifterna stävjas. Nu har regeringen nöjt sig med det rådande läget utan att få till stånd verkliga reformer. Ramredogörelsen går på samma linje som överenskommits redan 2003 och som endast setts över med vissa pris- och kostnadskorrigeringar och teknikaliteter. Redogörelsen visar än en gång att regeringen är oförmögen att fatta beslut eftersom de reformer som är avsedda att genomföras under valperioden borde ha kommit i gång senast i början av 2006. Om regeringen vill garantera förutsättningarna för ekonomisk tillväxt och en ökad sysselsättning måste den våga ta modiga beslut och kanske rentav risker i sin ekonomiska politik. En ekonomisk politik med lyckade reformer skulle märkbart öka medborgarnas välfärd och förbättra statsfinanserna.

Regeringen satsar inte tillräckligt på sådant som skulle skapa grund för ett bestående välfärdssamhälle i en situation där den demografiska utvecklingen orsakar merkostnader samtidigt

som den del av befolkningen som är i arbetsför ålder minskar. Satsningarna på kompetensutveckling är fortfarande så små att de inte har några betydande tillväxteffekter. Tillväxten inom forskning och utveckling vände neråt 2004 både totalt sett och inom enskilda företag. Den forskning och utveckling som företagen bedriver blir samtidigt allt mer kortsiktig. I det läget borde företagen uppmuntras till FoU genom en ökning av den offentliga FoU-finansieringen åtminstone i den utsträckning som regeringsprogrammet ursprungligen lovade. Det försämrade trafikledsnätet bidrar till att minska företagens rörelsefrihet och är inte bra för den ekonomiska tillväxten. Både de minskade satsningarna på FoU och de dåliga trafiklederna har direkta effekter på produktiviteten som borde högprioriteras nu när befolkningens åldersstruktur ändras. Regeringens strategiska val för att stävja ökningen av de offentliga utgifterna förefaller att vara att strama åt den kommunala ekonomin allt mer. Detta leder till att kommunerna tvingas göra oändamålsenliga och kortsiktiga nedskärningar som inte nödvändigtvis har några positiva effekter på kostnadsutvecklingen. I en sådan trängd situation är det ofta svårt att utveckla nya och effektiva verksamhetsmetoder eller att omorganisera tjänsteproduktionen.

Ett utmärkt exempel på regeringens oförmåga att fatta beslut är behandlingen av stödet till s.k. låglönebranscher. Samlingspartiet har under hela regeringsperioden krävt att detta försök med stöd för arbetsgivaravgifter som utlovades i regeringsprogrammet omgående förverkligas. Regeringen utfäste sig att ta denna stödmodell i bruk redan under 2004. Därefter har den vid upprepade tillfällen skjutit på sitt stödbeslut. Genom ett beslut under budgetmanglingen 2003 sköts beslutet fram till början av 2005. Vid behandlingen av finansramarna våren 2004 lovade regeringen bereda ärendet samma vår. Men budgetmanglingen 2004 ledde i stället till att reformen förverkligas först 2006. Man lovade då att de egentliga besluten skall ingå i redogörelsen om ramarna för statsfinanserna för 2006—2009. Men när den redogörelsen bereddes hade regeringen ändrat sig och beslöt nu att reservera

150—200 miljoner euro på årsnivå för detta ändamål från ingången av 2006. Däremot kunde regeringen inte komma överens om något annat än om vilket belopp som ska reserveras för stödssystemet. Det viktigaste beslutet, dvs. hur stödmodellen egentligen ska se ut, sköts än en gång på framtiden för att beredas inför sommarens budgetmangling. Expertutfrågningen ger dessutom vid handen att den planerade satsningen på 150—200 miljoner euro är otillräcklig och att reformen därför inte kommer att ha några betydande positiva effekter på sysselsättningen. Hela stödmodellen är alltså redan nu urvattnad innan man ens har bestämt hur den ska se ut. En partiell finansiering genom interna arrangemang i systemet försämrar ytterligare de potentiella sysselsättningseffekter som stödet kunde ha.

Samlingspartiet har i många repriser lagt fram sina egna förslag till hur sysselsättningen och den ekonomiska tillväxten skall stödjas. Senast i februari publicerade Samlingspartiet en rapport med 39 konkreta åtgärdsförslag som huvudsakligen skulle kunna genomföras denna valperiod. Åtgärdsförslagen riktar in sig på ökade investeringar och åtgärder som främjar verksamheten på finansmarknaden, uppmuntrar de arbetslösa till att ta emot jobb och arbetsgivarna att sysselsätta samt främjar ökade kompetensresurser och uppmuntrar till att utnyttja kunskaper. Utgångspunkten är att det är svårt, för att inte säga omöjligt, att ha kvar vårt välfärdssamhälle utan ekonomisk tillväxt och ett bättre sysselsättningstal. Vi föreslår bl.a. att flit- och bidragsfällorna omgående ska elimineras, att försöken med rehabilitering av ungdomar som hotas av marginalisering ska permanentas, att åldersgränsen för skyldighet att delta i rehabiliterande arbetsverksamhet skall höjas, sysselsättningsmöjligheterna för funktionshindrade förbättras, den övre gränsen för hushållsavdraget höjas och att kostnaderna för familjeledigheter ska ersättas på ett rättvisare sätt.

Fortsatt nedgång i den kommunala ekonomin

I basserviceprogrammet i ramredogörelsen sägs rent ut att kommunernas ekonomi stramas åt oroväckande och att det är svårt att få pengarna att

räcka till. Den kommunala ekonomin har stramats åt under den pågående valperioden vilket mått man än mäter med: Kommunernas sammanlagda årsbidrag ser ut att i år bli 140 miljoner euro mindre än i fjol. År 2004 fanns det 137 kommuner med negativt årsbidrag, medan antalet ett år tidigare var 64. Inrikesministeriet har räknat ut att antalet ökar till 211 i år. Sammantaget 136 kommuner höjde inkomstskattesatsen 2005 men bara en sänkte den. Kommunernas genomsnittliga inkomstskattesats steg därmed från 18,12 till 18,3 procent. Antalet kommuner som höjde skattesatsen var rekordstort efter 1990.

Regeringen förefaller sakna beredskap att korrigera det kommunalekonomiska läget. Den utlovade genomgripande reformen av statsandelarna har krympt och bara en del segment av systemet har setts över för att råda bot på ett fåtal problem i förhållandet kommun—stat. Redan nu står det klart att de kosmetiska reformerna inte ger kommunerna några extra pengar eller annars råder bot på de ekonomiska problemen i kommunerna. Samtidigt ligger man i startgroparna för att se över kommunernas servicestruktur, men resultaten får vi se först under följande regering i och med att halva valperioden hunnit förflöta innan omstruktureringen inleddes. Samlingspartiet däremot kom redan våren 2004 med egna konkreta förslag till hur den kommunala tjänsteproduktionen kunde göras mångsidigare och marknaden utnyttjas i rapporten "Fler och bättre tjänster". Kommunerna kammade också noll i den så kallade förvaltningsredogörelsen, som regeringen nyss förelade riksdagen. Alla politiskt stora och svåra frågor, exempelvis kommunstrukturomläggningen, väntar också i denna redogörelse på vidare beredning.

Själva basserviceprogrammet är de facto något bättre än i fjol. Detta gäller bl.a. avsnitten om tillgången till finansiering inom den kommunala ekonomin och effekterna av förändringarna i åldersstrukturen. Men detta till trots är basserviceprogrammet till övervägande del en beskrivning av nuläget och är inte det instrument som skulle behövas för styrning och utveckling. Under expertutfrågningen påpekades det särskilt att basserviceprogrammets uppskattning av hur

kommunernas inkomster och utgifter kommer att utvecklas än en gång var väl optimistiska med hänsyn till den utveckling som skett. Basserviceprogrammet utgår från att utgiftsökningen i kommunerna nu mattas av från början av 2006 och att skatteintäkterna ökar klart mer än de statliga skatteintäkterna. Kommunernas omkostnader har emellertid ökat med i snitt 5,5 procent per år under de senaste åren. De försämrade ekonomiska utsikterna i kommunerna anses bero på att utgiftsökningen inte jämnats ut i enlighet med tidigare antaganden. Det är högst osannolikt att utgiftsökningen snabbt fås under kontroll, när förändringarna i befolkningsstrukturen i allt högre grad påverkar kommunernas utgifter under perioden 2006—2009. Å andra sidan har kommunernas skatteinkomster och statsandelar de facto ökat under de senaste åren, i snitt 3,5 procent om året. Trots optimismen visavi utgifter och inkomster bedömer regeringen i basserviceprogrammet att den kommunala ekonomin i stort kommer att gå på minus och att kommunernas nettoskuld så gott som fördubblas fram till 2009. Om programmets optimistiska bedömningar inte slår in, hamnar kommunerna i en ännu djupare misär. Utfrågade experter har faktiskt påpekat att linjen i ramredogörelsen inte kan anses hållbar med tanke på den kommunala ekonomin.

Basserviceprogrammet ger sken av att statsandelarna till kommunerna stiger, men stegringen beror främst på en lagstadgad justering av kostnadsfördelningen och en 75 procentig indexförhöjning. Kompensationerna till följd av skattemömläggningarna ger inte heller kommunerna några extra pengar, trots att det förefaller så när statsandelarna höjts. I själva verket krymper kommunernas självstyrelse när skattelättnaderna kompenseras med statsandelshöjningar. Samtidigt har regeringen tagit ett tvångslån hos kommunerna när beslutet att senarelägga lejonparten av betalningarna till följd av justeringen av den lagstadgade kostnadsfördelningen till kommande år trumfades igenom i riksdagen. Faktiskt kommer 194 miljoner euro att betalas ut först under nästa valperiod trots att hela justeringen på en halv miljard enligt tidigare praxis hade bort

betalas under 2005 och 2006. Regeringens åtgärder ger alltså inte kommunerna några extra pengar och gör det inte heller lättare för kommunerna att gå in för en större produktion av högkvalitativa tjänster. Situationen blir inte bättre av att kommunerna pådyvlats nya skyldigheter och uppgifter, exempelvis en utvidgad tandvård, eftermiddagsverksamhet för skolelever och vårdgaranti. Höjningen av hemvårdsstödet betalas huvudsakligen av kommunerna, som också delvis får stå för arbetsmarknadsstödsreformen i och med att de blir partiellt ansvariga för de arbetslösa. Det säger sig självt att kommunerna framöver kommer att ha det ännu svårare att producera tjänster. Det minsta regeringen enligt samlingspartiets åsikt bör göra är att genomföra justeringen av kostnadsfördelningen degressivt i försnabbad ordning.

Hälso- och sjukvården behöver avsevärt mer resurser när vårdgarantin trädde i kraft i år. Men under ramförhandlingarna gick regeringen in för att ta bort totalt 50 miljoner euro från det nationella hälsoprojektet 2006 och 2007. Staten har därmed fattat ett ensidigt beslut om att minska sin egen andel av kostnaderna för den vårdgaranti kommunerna förväntas stå för. Vårdgarantin beräknas i varje händelse öka kommunernas utgifter med 145 miljoner euro. Det räcker inte med att denna tilläggskostnad är så stor att kommunerna måste lägga alla klutar till för att klara av vårdgarantin utan därtill kommer nedskärningarna i rambeslutet. Nedskärningen har motiverats med att kommunerna inte effektiviserat sin serviceproduktion tillräckligt. Motiveringen är svår att förstå när man vanligen först efter en längre tid ser nyttan av en effektivare verksamhet. Som exempel kan nämnas de IT-projekt som redan inletts. Ekonomiskt hårt trängda har kommunerna mindre tid och resurser att avsätta för att finna nya verksamhetsmetoder och omstrukturera serviceproduktionen. Nedskärningsbeslutet förebådar en ekonomisk osäkerhet inte bara för vårdpersonalen utan alla kommunalt anställda och ger uttryck för ett nyckfullt beslutsfattande som inte uppmuntrar till utveckling på sikt i kommunerna.

När det gäller den grundläggande utbildningen försvåras anslagsläget i kommunerna inte bara av indexjusteringarna, som inte görs fullt ut, och det så kallade tvångslånet, utan också av att de pengar som sparas in när åldersklasserna blir mindre inte, som överenskommits, avsätts för utveckling av utbildningen. Det bör också observeras att mindre åldersklasser ger kommunerna problem i och med att kostnaderna för den grundläggande utbildningen inte automatiskt följer storleken på åldersklassen exempelvis när det gäller underhållskostnader. Det kan t.o.m. uppstå situationer där klasserna blir större trots att antalet elever i skolan minskar. Nu står regeringen i beråd att skära i anslagen för undervisningens anläggningskostnader, trots att många kommuner tampas med stora problem bl.a. för att mögelskolor behöver repareras. Inom undervisningsväsendet har kommunernas skrala ekonomi under de senaste åren lett exempelvis till att närundervisningen och handledningen minskat, elevvården blivit eftersatt och personalen permitterats. Med hänsyn till att 70—80 procent av utbildningskostnaderna består av löneutgifter, har kommunerna och andra utbildningshuvudmän begränsade möjligheter att spara. Kommunernas sparåtgärder inom utbildningen slår följaktligen direkt mot lärare och elever. Det har vårt land inte råd med när man tänker på hur stor betydelse fostran och undervisning har för sysselsättningen. Kvaliteten på den grundläggande utbildningen återspeglas också direkt i behovet av och kostnaderna för andra grundläggande tjänster.

Vägnätets förfall — ett hot mot ekonomisk tillväxt och trafiksäkerhet

Rambeslutet ger varken trafiken eller trafiklederna några extra resurser. Regeringen har tvärtom bantat ned kommunikationsministeriets ramar med ca 11 miljoner euro. Och ändå vore det med tanke på en ekonomisk tillväxtpotential, en högre produktivitet, en balanserad regional utveckling och en god trafiksäkerhet ytterst angeläget att trafiknätet moderniseras. Med tanke på utrikeshandelns betydelse är det samhällsekonomiskt viktigt att vi med tanke på de långa avstån-

den har en smidig och väl fungerande trafik. Nya trafikleder som hålls i skick bidrar till att höja trafiknätets servicenivå och inverkar direkt såväl på medborgarnas välfärd som på en ekonomisk konkurrenskraft och tillväxt. Förutom att direkt påverka sysselsättningen har trafikledsprojekten också en hävstångseffekt i form av en ökad samhällsekonomisk produktivitet.

Skicket på trafikleder och trafiksäkerheten bör rimligen hålla jämna steg med ökningen i trafikmängder. Den finansiella ramen för basväghållningen är nu 556 miljoner euro, ca 50 miljoner euro mindre än under 2000-talets första år. En ministerarbetsgrupp ansåg i sitt betänkande "Liikennepoliitikan linjauksia 2004" att 630 miljoner euro vore lämpligt, och enligt experter från Vägförvaltningen är målnivån för basväghållningen 710 miljoner euro. Nu har regeringen som en punkt på sin slaktlista beslutat ta ytterligare 6 miljoner euro från anslagen för basväghållningen och 1,1 miljoner euro från statsbidragen till enskilda vägar. Att investeringarna i trafiksäkerhet dras ned till ett minimum leder till att säkerheten upprätthålls genom fler fartbegränsningar och ökad automatisk trafik kontroll. Vägdistrikten kommer att ha råd med oroväckande få investeringar i den regionala basväghållningen, typ trafikregleringar i tätorter och vägar för gång-, cykel- och mopedtrafik. Sådana säkerhetssatsningar behövs exempelvis för små skolelever, vars trygga skolmiljö också bör inkludera skolvägen. Genom sitt rambeslut godkänner regeringen alltså att trafikens och trafikledernas servicenivå försämras och att väganvändarnas och samhällets behov i allt väsentligt negligeras.

Av de stora vägprojekt som ingick i kategori I i betänkandet från ministerarbetsgruppen för trafikledsprojekt har åtta fortfarande inte påbörjats. När allt kommer omkring förefaller ministerarbetsgruppens lista inte ha någon betydelse, fastän arbetsgruppens mandat går att härleda direkt från regeringsprogrammet. Den årliga finansieringen till stora vägprojekt visar en nedåtgående kurva, från ca 140 miljoner euro i början av 2000-talet till under 100 miljoner euro. År 2006 inleds inte ett enda nytt vägprojekt. Om

markbyggnadsbranschen tynar bort får det i varje händelse klara konsekvenser för sysselsättningen, och i värsta fall kan det hända att branschfolket söker sig bort. Detta bäddar för nya problem när behovet att förbättra vägnätet hela tiden ökar. Merparten av huvudvägarna i Finland byggdes på 1960- och 1970-talen och klarar inte längre av de allt större trafikmängderna. Sammantaget skulle ca 2 500 km vägar behöva moderniseras.

Samlingspartiet uppmanar regeringen att försöka hitta och ta i bruk nya finansieringsmodeller för olika fall. Den s.k. livscykelmodellen är ett bra exempel på sådana nya lösningar. För trafikledsprojekt är ett alternativ att ompröva 10-procentsregeln i fråga om inkomster från försäljning av statens egendom. Staten fick försäljningsinkomster på ca 2,1 miljarder euro 2004 bara genom att sälja ut aktier. De knappa anslagen ger också anledning att överväga om Vägverket med det snaraste kunde bolagiseras och verksamheten därigenom göras effektivare. Saken togs upp också i den utredning om Vägverket som publicerades i början av året. Det skulle kräva att regeringen snabbt fattar ett principbeslut om bolagiseringen. Nu förefaller beslutet ha fastnat i kommunikationsministeriet.

Det är inte bara vägarna som förfaller, det gör också järnvägarna. Ungefär en femtedel av vårt närapå 6 000 kilometer långa järnvägsnät är äldre än 30 år, alltså överårig, och kräver omedelbar modernisering. Men jämfört med finansieringen under de senaste åren utgör de pengar som nu finns att tillgå för ersättande investeringar bara två tredjedelar. Konsekvensen av detta är att det blir allt vanligare med överårig överbyggnad och begränsningar. Bangårdarna behöver nödvändigtvis rustas upp och förbättras funktionellt för godstrafiken men där händer inte heller något. Järnvägstrafiken har redan tidigare haft det svårt att stå sig i konkurrensen och fler hastighetsbegränsningar gör inte saken bättre. Exempelvis på den livligt trafikerade Jyväskyläbanan för person- och godstrafik får tågen inom det problematiska området köra 50 kilometer per timme i stället för normalt 160 kilometer.

För kollektivtrafikens vidkommande får de njudda anslagen konsekvenser både för landsbygd och för städer i fråga om såväl väg- som bantrafik. Regleringen av VR Ab:s så kallade köptrafik kan leda till att trafiken på många bansträckor och tågförbindelser läggs ned och trafiken inskränks. I glesbygden är det stora problemet åter att upprätthålla adekvat service och ge den åldrande befolkningen en chans att röra sig. Bara under 2004 tvingades man gallra bort ca 240 regionala köpturer inom stomtrafiken. Stadsregioner har i sina trafikplaner haft som ambition att främja kollektivtrafiken och öka dess relativa andel. Också på denna punkt håller utvecklingen på att gå i motsatt riktning. Passagerarantalet i kollektivtrafiken har minskat exempelvis i Helsingfors pendlingsområde och i Jyväskylä trots att invånarnatalet ökat.

Redogörelsens beslut diskutabla mot bakgrund av nedskärningsbehovet inom försvarsmakten

I samband med ramförhandlingarna beslöt regeringen skära ned försvarsmaktens anslag från den nivå som riksdagen bara några få månader tidigare i princip hade spikat när den godkände den säkerhets- och försvarspolitiska redogörelsen. Regeringens utgiftsram strider alltså bjärt mot riksdagens redogörelsebeslut. Redan nu lägger Finland ner mindre pengar på sitt försvar i förhållande till den ekonomiska bärigheten än många andra med oss jämförbara länder. Utskottet vill också här understryka vikten av att planeringen sker på lång sikt. Ett trovärdigt och långsiktigt försvar kan genomföras bara med en adekvat och stabil finansiering. Då bör också funktionerna rationaliseras utifrån planer på lång sikt. Målet i redogörelsen var uttryckligen att försvarsplaneringen ska ske på sikt och vara hållbar. Därför är det viktigt att avsteg inte görs från de beslut som fattades i samband med redogörelsen. De tidigare regeringarna har de facto följt denna policy och genomfört finansieringsbesluten enligt redogörelser utan avkortningar.

Regeringens rambeslut innebär att försvarsmaktens anslag sammantaget skärs ned med ytterligare 40 miljoner euro 2006 och 2007. Men

detta är inte hela sanningen, för redogörelsebeslutet gick ut på att hålla finansieringen till försvarsmakten på en nivå som ohjälpligen kräver sparåtgärder. Finansieringen enligt redogörelsebeslutet innebär att försvarsmakten under de två följande åren måste spara totalt 100 miljoner euro. Redogörelsen följs av en sparskyldighet av samma kaliber, delvis t.o.m. något större, ända fram till 2012. Redogörelsebeslutet ensamt leder till indragning av garnisoner, depåer och upplag samt till uppskov med revidering av upphandlingsprogram och ledningssystem. I kombination med redogörelsens sparåtaganden tvingar rambeslutets tillägssparkvot på 40 miljoner euro försvarsmakten att planera nya nedskärningar i sina kärnfunktioner, att uppehålla operativ beredskap och ge utbildning; repetitionsövningar, krigsövningar, flygtimmar och fartygshyror. Repetitionsövningarna och krigsövningarna är elementära element när det gäller att upprätthålla försvarssystemet och försvarsviljan, och om just inga övningar hålls under två år får det direkta konsekvenser för försvarsberedskapen.

Rambeslutet drar undan mattan för regeringens säkerhets- och försvarspolitiska riktlinjer, i synnerhet när det gäller den dyra minlösningen.

Helsingfors den 22 april 2005

Jyri Häkämies /saml
Jari Koskinen /saml

Förslag

Med stöd av det ovan sagda föreslår vi

att det i motiveringen till betänkandet uttalas:

Reservationens förslag till uttalanden

1. *Riksdagen förutsätter att regeringen omedelbart vidtar nödvändiga strukturella åtgärder för att främja sysselsättningen och hjälpa upp den försvagade kommunala ekonomin.*
2. *Riksdagen förutsätter att regeringen förelägger riksdagen en ny prioritetslista över trafikledsprojekt med planer för tidsschema och finansiering samt vidtar nödvändiga åtgärder för att främja kollektivtrafiktjänsterna.*
3. *Riksdagen förutsätter att regeringen för försvarsministeriets förvaltningsområde håller sig till den anslagsnivå som överenskommits i den säkerhets- och försvarspolitiska redogörelsen .*

Pekka Kuosmanen /saml
Olli Nepponen /saml

RESERVATION 3

Motivering

Gröna riksdagsgruppen har som mål en ekologiskt hållbar och ekonomiskt och socialt rättvis värld. Människan måste anpassa sin verksamhet till vad naturen tål. Vi kan trygga kommande generationers välfärd bara om vi i stället för kvantitativ tillväxt eftersträvar kvalitativ tillväxt, effektiva tjänster och hållbara produkter. Det är viktigare att förkovra det humana kapitalet än att producera mer varor. Det gör sig genom att vi flyttar tyngdpunkten i beskattningen i arbete och utförande av arbete i riktning mot råvaru- och energiförbrukning och belastning av naturen.

Alla måste tillförsäkras en möjlighet till en skäligen försörjning och ett gott liv oberoende av boningsort och livssituation. Goda social- och hälsovårdstjänster och en högkvalitativ grundläggande utbildning måste garanteras alla i Finland.

I ett välfungerande samhälle har olika slag av människor rum och roll — också de som inte uppfyller arbetslivets skärpta krav. Var och en har rätt att dra sitt strå till den gemensamma stacken, större eller mindre. Lågproduktivt arbete bör inte beskattas ihjäl.

Men vi vill inte att det ska finnas arbetande fattiga i Finland. Var och en har rätt till en hygglig inkomst, de som arbetar till en lite bättre än de som inte gör det. Om ens egna förvärvsinkomster inte räcker till för ett hyggligt liv måste det vara möjligt att kombinera förvärvsinkomster med stöd från samhällets sida. En basinkomst eller en negativ inkomstskatt är ett effektivt sätt att stödja låginkomsttagarna så att de bibehåller sitt intresse för arbete och kan klara sig också med mindre förvärvsinkomster.

Regeringen har uppgett att den kommer att bemöda sig särskilt om att förbättra situationen för de minst bemedlade. Efterfrågan på arbetskraft ska stimuleras inte minst i lågavlönat heltidsarbete genom att en del av arbetsgivaravgiftsbördan lyfts av räknat från början av 2006. Det får inte bli den enda insatsen för att under-

lätta situationen för de mindre bemedlade. Gröna riksdagsgruppen väntar sig att regeringen beslutar också om andra nödvändiga åtgärder i samband med beredningen av budgetpropositionen för 2006.

Det är bara tjänster som i nämnvärd grad kan bidra till sysselsättningen. Industrin automatiserar i snabbare takt än den ökar sin produktion och kan därmed inte förväntas bidra till sysselsättningen. De nya industriarbetsplatserna som syns i statistiken sysselsätter inte arbetarna i fabriks- och verkstadsindustrin utan planerarna, marknadsförarna och de välutbildade manschettarbetarna vid kontorskrivborden. Servicebranscherna har bättre chanser att sysselsätta människor som inte specialiserat sig för industrins topppyrken och skapa balans i den lokala ekonomin. God service för med sig också andra arbetstillfällen på en ort, för företagets nyckelpersoner sätter stort värde en bra livsmiljö och tillgång till god service.

Vad gäller ramen i övrigt hänvisar vi till Gröna riksdagsgruppens reservationer till budgetarna för 2004 och 2005 och regeringens tidigare rambeslut (FiUB 9/2003 rd, FiUB 39/2003 rd, FiUB 3/2004 rd och FiUB 41/2004 rd). I dem föreslår vi en ram som avviker från regeringens ram bl.a. i fråga om de studerandes studiesociala villkor, fångvården, situationen i kommunerna och barnfamiljernas situation.

Utvecklingssamarbetet

Gröna riksdagsgruppen anser att Finlands biståndsanslag före 2010 ska höjas till 0,7 procent av bni enligt FN:s mål. Om vi ska nå målet måste vi höja anslagen i betydligt snabbare takt än vad regeringen föreslår.

Till följd av att bni har ökat mer än väntat har nivån på biståndsanslagen sjunkit ytterligare. Finland ligger med sina 0,35 procent under europeisk medelnivå, som 2004 uppgick till 0,42 procent av bni. Regeringens rambeslut betyder att nivån 2009 vore 0,48 procent.

Diskussionen om bistandsfrågor har inte på många år varit så livlig i Finland som nu. Här hemma har 110 riksdagsledamöter tagit ställning i frågan genom skriftliga spörsmål, 85 frivilligorganisationer har undertecknat en vädjan om höjda bistandsanslag och utvecklingspolitiska kommissionen har enhälligt uppmanat regeringen att se till att målet nås. Också nya aktörer, t.ex. ungdomen, har kommit med. Som exempel på deras engagemang kan nämnas Changemaker-gruppens tältkampanj och hungerstrejk framför riksdagshuset.

Finlands trovärdighet i andra internationella processer och ställningstaganden vacklar. Finland har aktivt arbetat för en rättvisare globalisering bl.a. i Internationella arbetsorganisationen ILO:s världskommission och i samband med den s.k. Helsingforsprocessen tillsammans med Tanzania. Finlands trovärdighet i de här frågorna urholkas om vi inte klart och tydligt genomför de politiska åtagandena.

I samband med FN:s generalförsamling i september arrangeras ett toppmöte som ska se på hur väl medlemsländerna har uppnått utvecklingsmålen hittills. En färsk rapport från FN visar att det ser dåligt ut för måluppfyllelsen om tydliga framsteg inte görs inom kort. I rapporten nämns Finland fortfarande bland de länder som beräknas nå 0,7 procent av bni. Flera EU-länder har precis kommit med nya biståndssamarbetsåtaganden. Finland ligger redan nu halvvägs efter de övriga nordiska ländernas åtaganden.

Med det nu aktuella rambeslutet bryter regeringen sitt biståndslöfte. Förklaringarna om globalt ansvar i regeringsprogrammet och hänvisningarna till dem i diverse tal har inte omsatts i handlingar trots att vår ekonomi i ett europeiskt perspektiv är i mycket gott skick och både bytesbalansen och den offentliga ekonomin som helhet går med ett överskott.

Situationen i kommunerna

Enligt kommunförbundets och statens samlade bedömning försvagades den finansiella balansen i kommunernas ekonomi mer än beräknat 2004. Den ekonomiska situationen i kommuner-

na är oroväckande svag och kommunernas skuldsättning har börjat öka i rask takt. Med hänsyn till kommunernas exceptionellt ansträngda ekonomi bör de inte påföras helt nya tjänsteförpliktelser på detta stadium.

Det nuvarande statsandelssystemet och utjämningen av skatteintäkter klarar inte av de problem som de olika kommunernas särdrag ger upphov till i vare sig utflyttningsregioner eller s.k. urbana regioner, dvs. tillväxtcentra och de områden som växer upp kring dem. Regeringens uppgift är att bidra till att kommunernas ekonomi är i balans och att finansieringen räcker till för att behovet av tjänster ska kunna tillgodoses.

Utskottet påpekar att beslut och riktlinjer för den kommunala ekonomin också om ett år så långt som möjligt bör anges i basserviceprogrammet. För klarhetens och öppenhetens skull borde det i kapitlet om åtgärder enligt basserviceprogrammet tydligt ha framhållits att ramarna omfattar ett förslag till nedskurna tillägg enligt det nationella hälsoprojektet. Gröna riksdagsgruppen anser att statsandelarna för det nationella hälsoprojektet inte bör skäras ner eftersom det ännu inte är klart om projektet som ska pågå till 2007 kan genomföras ens när det gäller besparingarna.

Miljö och trafik

Utsläppen från jordbruk, fiskodling, bosättningar och trafik i Östersjön måste minskas. Eutrofieringen och olika slag av gifter har försämrat vattennaturens tillstånd och våra möjligheter att njuta av Östersjön. Genom satsningar på spår- och kollektivtrafik kan vi minska de skadliga effekterna av trafiken för vattennaturen. Det brådskar med modiga beslut, för effekterna av tidigare försummelser gör sig i alla fall påmind länge än.

Ett fungerande bannät är grunden för ett fungerande trafiksystem över lag. De största problemen med bannätet är att banorna är för gamla och att det saknas bankapacitet. Att utveckla bannätet och järnvägstrafiken är dessutom ett villkor för en konkurrenskraftigare tågtrafik.

Rambeslutet leder till att omkring 100 miljoner euro per år eller mindre kan användas för ersättande investeringar, dvs. bara 2/3 av finansieringen under de senaste åren. Detta leder i sin tur till att det överåriga (över 30 år gamla) bannätet ökar och att begränsningar måste införas på allt fler bansträckor på grund av banans dåliga skick. Den lägsta nivån på ersättande investeringar bör vara densamma som under de senaste åren.

Banbeslutet gör inte heller någonting för att driva på en ombyggnad och förbättring av bangårdarna, vilket vore nödvändigt med tanke på godstrafiken. Ministeriet har planer på att finansiera investeringarna genom separata temalösningar. Men av rambeslutet framgår inte hur de ska finansieras.

Gröna riksdagsgruppen har i sina alternativa budgetar och reservationer mot rambesluten upprepade gånger lyft fram anslagen för vattendrags- och miljöarbeten. Ju mer miljöarbetena ökar, desto snävare blir anslagsramen. Enligt vissa bedömningar finns det åtminstone 250 förstörda markområden i Finland som bör rustas upp med det snaraste på grund av miljö- och hälsoriskerna. Under de närmaste åren är det dessutom nödvändigt att starta en lång rad nya vatten- och avloppsledningsprojekt för att hindra vattendragens eutrofiering. Miljöarbeten har en hög sysselsättande effekt och bidrar till att minska Östersjöns och andra viktiga vattenområdens

belastning. Gröna riksdagsgruppen anser att behovet av miljöarbeten bör beaktas bättre och anslagen höjas redan i nästa års budget.

Förslag

Vi föreslår

att det i motiveringen till betänkandet uttalas:

Reservationens förslag till uttalande

1. *Riksdagen förutsätter att regeringen tryggar kommunernas möjligheter att tillhandahålla högkvalitativa bastjänster och ser till att den har adekvata anslag för att genomföra målen i sitt program, bl.a. inom utvecklingssamarbetet.*
2. *Regeringens förslag till ramar för statsfinanserna 2006—2009 innehåller inte tillräckligt stora satsningar för att höja sysselsättningsgraden till önskad nivå, vilket bör vara målet för att trygga en hållbar finansiering av vårt välfärdsamhälle, och därför förutsätter riksdagen att regeringen skyndsamt lägger fram ett förslag för riksdagen till hur sysselsättningsgraden kan höjas.*

Helsingfors den 22 april 2005

Anni Sinnemäki /gröna

RESERVATION 4

Motivering

1. Allmänt

I regeringens ramstrategi för den kommande utvecklingen ingår en ideologisk ambition att krympa ner den offentliga sektorn och på så sätt underminera välfärdsstaten. Det är inte bara låginkomsttagarna som blir lidande, utan också alla som behöver offentliga tjänster. Ramarna eftersträvar inte i första hand en balans mellan den offentliga ekonomin och statens budgetekonomi, utan tar uteslutande sikte på att minska utgifterna. Inkomstsidan har försämrats på grund av alltför stora skattelättnader samtidigt som regeringen inte vill använda några andra inkomster till att tillgodose nödvändiga utgiftsbehov. Bara en försvinnande liten del av intäkterna från försäljning av statens tillgångar går till trafiknät och forskning. Dessutom vill regeringen inte använda en enda miljon av de pengar som kommer från statens bostadsfond till att sänka boendekostnaderna. Regeringen lägger inte fram några åtgärder för att öka rättvisan i vårt samhälle och markant minska fattigdomen. Därmed visar regeringen kalla handen när det gäller de gynnsamma effekterna på statsekonomin och sysselsättningen av att låginkomsttagare får bättre köpkraft.

Vi måste väga in de kommande problemen, till exempel den åldrande befolkningen, men regeringen Vanhanen tar problemen som täckmantel för att utan orsak banta ner den offentliga sektorn. I ett internationellt perspektiv är den offentliga och den statliga ekonomin i vårt land i toppform. I många studier har vi dessutom fått höga betyg för vår konkurrenskraft. Det finns således inga som helst grunder för att försämma den offentliga sektorn och välfärdsstaten. Så här kan det inte fortsätta. Därför vill Vänsterförbundet lägga fram följande ändringar i rambeslutet.

I betänkandet lägger en majoritet inom utskottet fram stora och svåra problem och föränd-

ringsbehov, men nöjer sig ändå med strategierna i regeringens rambeslut utan att föreslå ändringar.

2. Ekonomisk utveckling och finanspolitik

I regeringsprogrammet sägs att "det viktigaste målet för regeringens ekonomiska politik är att före valperiodens slut öka sysselsättningen med minst 100 000 personer". Det målet kommer att misslyckas kapitalt. Bland annat av den orsaken kan vi då verkligen inte hålla med utskottets bedömning att regeringens ekonomiska politik hittills har varit lyckad.

Det har visserligen kommit till nya arbetstillfällen, men alldeles för få. Läget ser ännu värre ut om man ser det i ett arbetslöshetsperspektiv. Under regeringen Vanhanen 2002—2004 minskade den så kallade öppna arbetslösheten (arbetslösa arbetssökande, permitterade, personer med arbetslöshetspension samt personer i lönebaserade åtgärder, med arbetsmarknadsstöd, på altemneringsledighet och i arbetsmarknadsutbildning) med bara ungefär 1 000 personer.

Vänsterförbundet kan inte acceptera de strategier som fanns redan i regeringsprogrammet och i det förra rambeslutet. Strategierna tar avstamp i alltför stora skattelättnader som ges till höginkomsttagare; för att finansiera allt detta lägger regeringen fram stränga ramar för utgifterna och utgiftsregeln. Utgifterna tillåter nästan ingen reell ökning över huvud taget samtidigt som regeringen låter bli att ta tag i de mest trängande utgiftsbehoven.

Utskottsmajoriteten ställer sig bakom ramförandet och utgiftsregeln, och säger dessutom att det är ett välfungerande och nödvändigt system med tillägget att det är ett bra sätt att få kontroll på statens utgifter. I och med att majoriteten (regeringspartierna) accepterar stora skattelättnader och håller fast vid en tuff ram och utgiftsregel medger den att man efter skattelättnaderna inte ska ta tag i fattigdomsproblemen,

kommunernas nödläge eller den bristande servicen till medborgarna. Detta trots att vi kan få se fler likadana exempel som i Toijala, där kommunen tillåter personalen, också inom äldre-vården.

Sett mot denna bakgrund är det fullkomligt felaktigt som utskottet påstår att regeringen kommer att fästa större avseende vid de minst bemedlades situation.

Regeringen Vanhanen och Kalliomäki visar tuffa tag, vilket kommer fram i regeringens ovilja att förbättra situationen för dem som har det allra sämst ställt, göra något åt det eftersatta väg- och bannätet, viljan att försämbra de kommunala välfärdstjänsterna och de knappa resurserna till forskning och utveckling.

Vi menar att man hade kunnat få ett skapligt resultat genom att ge anslag till dessa eftersatta ändamål. Det hade inte satt en återhållsam lösning på arbetsmarknaden på spel samtidigt som vårt vägval hade varit rättvisare och mer socialt än regeringens politik. Regeringen lyckas inte heller uppfylla biståndsmålet.

Regeringens linje blir inte mindre orättvis av att några tiotusental personer i det rikaste skiktet får sin förmögenhetsskatt reducerad och att den kommer att avskaffas helt och hållet från och med nästa år.

Finansministern har flera gånger påpekat att den slopade förmögenhetsskatten hör ihop med inkomstuppgörelsen. FFC har däremot stått upp och sagt att FFC inte har några planer på att avtala om det. Dessutom bör man komma ihåg att det är regeringen som lägger fast vilka skatteomställningar den vill och kommer att genomföra i samband med inkomstuppgörelsen. Det är således staten som dukar skattebordet vid förhandlingarna.

I redogörelsen sägs att "uppnåendet av sysselsättningsmålet är av väsentlig betydelse för att den offentliga ekonomins hållbarhet skall kunna tryggas". Sysselsättningsmålet är den punkt där regeringen kommer till korta med besked.

3. Ramarna för statsfinanserna för varje förvaltningsområde 2006—2009

Den strama ramen för de kommande åren resulterar i att utgifterna måste minskas med 150 miljoner euro 2006 och med ungefär 175 miljoner euro fram till 2007. På några få undantag när justeras inte de behovsprövade anslagen alls på grundval av prisnivån.

Enligt uppgifter till utskottet uppvisade budgetekonomin för i fjol ett överskott på 2 miljarder euro. Inkomsterna var ungefär 1,5 miljarder euro högre än budgeterat. Av beloppet stod inkomster från försäljning av aktier för 1,1 miljard euro. Skatteinkomsterna var ungefär 400 miljoner högre än förväntat. Det finns alltså ingen anledning att skära i budgeten för 2006 med ytterligare 150 miljoner euro.

År 2003 lyckades Finland nå upp till bara hälften av biståndsmålet, till 0,35 procent av bni. I mars 2003 lade en utredningsgrupp för nivån och kvaliteten på utvecklingssamarbetet fram en tidsplan. Enligt den ska biståndet stiga mot 0,7 procent i jämn takt och ligga på 0,55 procent 2007 och nå upp till 0,7 procent år 2010. I regeringsprogrammet och i det utvecklingspolitiska programmet från i fjol åtar sig regeringen att arbeta för att Finlands biståndresurser 2010 kommer upp till 0,7 procent av bni, som FN rekommenderar. I stället stiger försvarsanslagen i budgeten för 2006 med 100 miljoner euro jämfört med 2005. Vi i Vänsterförbundet tycker att det är en alltför snäv syn att bygga säkerheten på vapen. Utvecklingssamarbetet tar sikte på ett globalt välstånd. Det främjar politisk stabilitet och minskar krigshotet. Dessutom motverkar utvecklingssamarbetet flyktingskap. Utvecklings-samarbete handlar inte bara om stor solidaritet utan är lika väl säkerhetspolitik. Vi anser att det går att satsa mer på utvecklingssamarbete om det satsas mindre på vapenköp.

Inom inrikesministeriets förvaltningsområde drar regeringen in 5—10 miljoner euro på anslagen till kommunerna. Med tanke på kommunernas ekonomiska svårigheter finns det ingenting som rättfärdigar anslagsnedskärningarna. Dessutom kapar regeringen 25 miljoner nästa år och ytterligare 25 miljoner året därpå från pengarna

till vårdgarantin. I stället skulle linjen ha varit att ge mer pengar till kommunerna.

Utskottsmajoriteten erkänner fakta och säger bland annat att utskottet med hänsyn till det svåra ekonomiska läget i kommunerna inte anser nedskärningarna vara motiverade. Vidare fortsätter utskottet och säger att neddragningarna i statsandelarna bara gör det svårare för kommunerna att klara av hälso- och sjukvården. Efter att ha uttalat detta nöjer sig utskottsmajoriteten med det rådande läget och vill inte med en kläm förplikta regeringen att avstå från neddragningarna.

Nedskärningarna inom undervisningssektorn i Vanda och permitteringarna av personalen inom äldreomsorgen i Toijala är exempel på de många åtgärderna som vidtagits i kommunerna och upprört människors sinnen. Åtgärderna är dock en direkt följd av regeringens politik.

Ett annat exempel som man kan nämna är att bristerna i familjerådgivningen och bristerna inom psykiatri- och psykologutbudet förr eller senare kommer att ge utslag i självdestruktivt och kriminellt beteende. Det är ägnat att öka det mänskliga lidandet och medföra extra kostnader för samhället.

Dessutom drar regeringen 3,1 procent på utvecklingspengarna till Kajanaland trots att det finns ett tydligt behov att höja anslagen, precis som bostads- och kommunministern har erkänt offentligt.

Om man tänker på hur eländigt det är ställt i kommunerna och hur mycket det försämrar de tjänster som medborgarna så väl behöver, inser man att kommunerna måste få det bättre ställt. Det låter sig göras genom att staten med en gång betalar ut restposterna av statsandelarna och gör en fullständig indexjustering av statsandelarna.

Majoriteten av utskottsledamöterna säger sig anse det viktigt att indexjusteringarna genomförs fullt ut 2008, men de vill ändå inte förplikta regeringen att göra det. Vi efterlyser en förpliktande kläm. Det bör noteras att utskottsmajoriteten utgår från tanken att en indexjustering fullt ut görs först efter valperiodens slut, alls inte nästa år eller året därpå.

I betänkandet understryker majoriteten också vikten av att kommunernas interna finansiering

stärks. I själva verket säger majoriteten ja till höjd fastighetsskatt och högre avgifter. Vi kan inte acceptera en sådan linje.

Utskottsmajoriteten säger att de nya besparingarna inom försvarsministeriets förvaltningsområde betyder att den nyligen beslutade nivån i den säkerhets- och försvarspolitiska redogörelsen kommer att kapas ytterligare. Trots det minskar inte anslagen till försvarsministeriets förvaltningsområde utan tvärtom ökar de jämfört med i fjol. Vi anser det inte nödvändigt med ett brett upplagt vapenupphandlingsprogram för de kommande åren.

En majoritet inom utskottet anser det vara ett stort problem att utgiftsramen för kommunikationsministeriet ända sedan början av valperioden har varit klart och tydligt underdimensionerad i relation till behoven inom väg- och bannätet. Under ramperioden 2006—2009 drabbas kommunikationsministeriets förvaltningsområde av ytterligare besparingar på omkring 11 miljoner euro. De slår hårdast mot väg- och basbanshållningen.

Inom kommunikationsministeriets förvaltningsområde ingår kostnaderna för finansieringen av livscykelmodellen och underhåll under avtalsperioden i utgifterna för förvaltningsområdet trots att det är brukligt att räntorna på statliga lån betalas från finansministeriets huvudtitel. I utgiftsramen ingår 700 miljoner euro för vägförbindelsen E 18 mellan Muurla och Lojo, och drygt hälften består av finansierings- och underhållskostnader. I dagsläget ser det så ut att väginvesteringarna minskar. Nästa år startar inte ett enda nytt projekt. Om det rikstäckande vägnätet ska kunna förbättras i enlighet med de riktlinjer som en ministerarbetsgrupp tagit fram och godtagit i ett program krävs det cirka 190 miljoner euro om året. I fjol låg anslagen på ungefär 140 miljoner euro och kommer att ligga under 100 miljoner euro mot slutet av planperioden.

Utskottet säger att det är ett stort missförhållande att trafikprojekten behandlas olika beroende på hur de budgeteras. Men utskottsmajoriteten kommer inte med någon kläm där regeringen hade kunnat förpliktas att ändra sin bokföringspraxis enligt livscykelmodellen och i stället fri-

sätta 365 miljoner euro för trafik och transport. Detta trots att kommunikationsministern offentligt uppmanat riksdagen att ta tag i frågan.

4. Förbättrandet av de allra minst bemedlades ställning

Den 17 mars 2005 publicerade Vänsterförbundets riksdagsgrupp ett eget fattigdomsprogram. Programmet tar sikte på att garantera välfärden genom bättre sysselsättning, större ekonomisk grundtrygghet och omstrukturering av socialt arbete för att det bättre ska stödja människors livskompetens.

Vänsterförbundets riksdagsgrupp lade fram ett snabbinsatsprogram för att förebygga och minska fattigdom och utslagning:

A. Omedelbara insatser

a. slopad egenandel på 7 procent för boendegifter vid utkomststöd

b. barnbidraget för det första barnet betraktas som prioriterad inkomst vid utkomststöd.

B. Program för förbättrad grundtrygghet

c. grunddagpenningen för arbetslösa och arbetsmarknadsstödet höjs till 1,7 e/dag

d. folkpensionen höjs med 20 e/mån.

e. studiepenningen höjs med 15 procent och behovsprövningen slopas för personer över 18 år

f. pensionsstödet byggs ut.

C. Partnerskapsprogram för minskad arbetslöshet och prevention av utslagning

Sysselsättning

a) Samhällsgarantin för unga bör erbjuda dem riktigt arbete. Bara med riktigt arbete inklusive normala villkor kan de unga komma in på arbetsmarknaden. Efter avlagd yrkesexamen ska de unga inte slussas in i utbildnings- och praktikkarusellen utan få ordentligt jobb!

b) Lokal sysselsättningspolitik ska ha högsta prioritet framför en centralstyrd modell med ett enda alternativ. Finansieringen för åtgärderna ska tryggas centralt, men valen träffas på det lokala planet.

Gräsrotsnivån måste få genuin prövningsrätt för att kunna möta hoten och möjligheterna på det lokala planet. Till exempel modellen för Kajaland ger en ny ram för djärva pilotprojekt.

c) Arbetsförvaltningen lägger upp skraddarsydd åtgärder som individen kan få direkt efter att ha blivit arbetslös. Den typen av åtgärder ger störst effekt. Det är onödigt att invänta arbetslöshetsdag nummer 500. Adekvat grundtrygghet genererar större aktivitet om de arbetslösa erbjuds meningsfulla och frivilliga alternativ (den danska modellen).

De totala anslagen för arbetsförvaltningen måste höjas till 100 miljoner euro. Det är lika mycket som anslagen minskade för 2005.

Anslagen till arbetsförvaltningen ska tilldelas med respekt för syftet med lagen om arbetskraftsservice, och med den relativa arbetslösheten som fördelningsnyckel. Den beräkningsgrund som infördes i början av året strider mot lagens syfte och gör läget ännu svårare i de hårt drabbade arbetslöshetsområdena.

Partnerskapsprogrammet behöver en nettofinansiering på 100 miljoner euro.

Socialt arbete

De fattigaste riskerar att bli utslagna och de utslagna förblir fattiga. Därför behövs det bättre förmåner och åtgärder för att stoppa och förhindra långtidsarbetslöshet, men ofta också flera andra åtgärder. Exempel på sådana åtgärder är tidig intervention vid problem hos barn och unga och insatser för att förhindra att arbetslösa blir utan adekvat utbildning, som är en förutsättning för sysselsättning. Också personer med psykiska problem och svårigheter med livskompetensen behöver hjälp och stöd från den kommunala social- och psykvården.

Vidare bör fokus sättas på de nya formerna av socialt arbete. Det behövs större personal inom socialt arbete.

Vi behöver stora satsningar på ett nationellt alkohol- och drogprogram och på insatser för att förebygga kriminalitet. I kommunerna är det ofta ingen som ser alkohol- och drogberoendet, än mindre avsätts det pengar för vård när den kommunala ekonomin också i övrigt är hårt an-

satt. Utvecklingsprojektet inom det sociala området och det nationella hälsovårdsprogrammet kräver större finansiella resurser från statens sida.

Socialt arbete kan också effektiviseras genom nedbantad byråkrati, genom att normdelen av utkomststødet förs över på Folkpensionsanstalten för ett halvår. Därefter kan klienterna tas över av socialtjänsten, där klienten och personalen tillsammans får utreda orsakerna till behovet av utkomststød.

I utgiftsramen utfäster sig regeringen att använda 150—200 miljoner euro på att stärka arbetskraftsefterfrågan inom lågavlönat heldagsarbete. Någon närmare förklaring förmår regeringen inte ge. Åtgärden bygger visserligen på den så kallade Holm- och Vihriälämodellen men regeringen själv är oförmögen att lägga fast vilken typ av konkret modell som är tänkt på att tillämpas. Tanken är i vilket fall som helst att införa någon form av riktad reduktion av arbetsgivaravgifterna.

Lägre arbetsgivaravgifter sporrar knappast arbetsgivarna att ge åtminstone de svårast sysselsatta arbete eftersom de nuvarande sysselsättningsstöden på ungefär 500—1 000 euro per månad inte har räckt till för företagssektorn, trots att stöden också på de lägsta nivåerna täcker arbetsgivarens socialförsäkringsavgifter.

Det är detaljerna i låglönestødet som avgör om heldagsarbete ändras till deltidsarbete. Det kan inte vara det som var avsikten.

Ett annat problem med stødet är att en betydande del av beloppet av allt att döma går åt till befintliga arbetstillfällen utan att det går att säga att pengarna används för att behålla dem, än mindre till att skapa nya arbetstillfällen.

Den höga arbetslösheten bland lågavlönade och utbildade har strukturella orsaker. Under den ekonomiska krisen försvann många av de arbetstillfällen som lämpade sig för dem. Därför är ett generellt låglönestød inte den rätta lösningen utan støden måste sättas in på den hårda kärnan i arbetslösheten, långtidsarbetslösheten. Vad åldersgrupperna på arbetsmarknaden beträffar anser vi det nödvändigt att så få som möjligt mis-

sar utbildning och att helst ingen ska bli utan utbildning.

Under regeringen Vanhanen har den strukturella arbetslösheten inte förändrats. Däremot har åtgärderna till de arbetslösa förändrats. Det har satsats på att undanröja kortvarig arbetslöshet på bekostnad av långtidsarbetslösheten. Vi måste få större satsningar på långtidsarbetslöshet.

Miljövård ger mycket jobb och minskar belastningen på Östersjön och andra viktiga vattnedrag. En utskottsmajoritet tillstår att läget är oroväckande för anslagsramen minskar 2006 och också 2007. Utskottsmajoriteten uppger sig tycka att anslagen måste höjas i budgeten för nästa år, men lägger inte fram sitt krav i en förpliktande kläm.

5. Främjandet av tillväxten

När tillgången på arbetskraft sinar minskar den ekonomiska tillväxten samtidigt som det blir svårare att finansiera välfärdssamhället när vår befolkningen åldras så snabbt. Under nästa valperiod räknar regeringen med att det samlade utbudet på arbetskraft minskar med flera tiotalstusen och att minskningen fortsätter också därefter.

Av allt att döma lyckas inte regeringen höja sysselsättningen, en åtgärd som skulle balansera upp underskottet även om problemet inte skulle försvinna helt och hållet. Arbetslösheten ligger fortsatt på hög nivå och det räcker inte med förkortade studietider för att snabbare få in de unga på arbetsmarknaden. Dessutom förlängs studietiden och försenas inträdet i arbetslivet av att vi i Finland i motsats till många andra länder har en lång och allmän värnplikt för män.

Redogörelsen går inte in på invandringsfrågan annat än när det gäller tillfälliga tjänster för toppforskare som ska rekryteras utomlands för forskning och undervisning. I basserviceprogrammet antar regeringen ändå att det faktum att landets egen arbetskraft inte räcker till sannolikt resulterar i större arbetskraftsinvandring också i avfolkningsbygder.

I övrigt reagerar regeringen på den krympande arbetskraften med att i redogörelsen kräva

större effektivitet i den statliga och kommunala tjänsteproduktionen. Så är det till exempel tänkt att ungefär hälften av de arbetstillfällen som försvinner inom staten under nästa valperiod på grund av pensionsavgångar kommer att tillsättas på nytt. I ett memorandum påpekar finansministeriet att den minskande tillgången till arbetskraft leder till högre lönekostnader i kommunerna eftersom kommunerna måste konkurrera om arbetskraften.

Större nativitet, om den över huvudtaget går att påverka, ger utslag på arbetsmarknaden först om ett kvartssekel. Så den metoden har ingen effekt på den minskade ekonomiska tillväxten, som i dagsläget beror på minskad tillgång till arbetskraft.

Än så länge har regeringen ingen tydlig hållning till arbetskraftsinvandring, och över lag är Finland dåligt förberett. Regeringen blir troligen klar med sitt invandringspolitiska program i sommar. Programmet tar fasta på ökad och differentierad invandring.

6. Fonder utanför statsbudgeten

Precis som i budgeten för 2005 tänker regeringen indexföra medel från statens bostadsfond i statsbudgeten. Vi anser att pengarna borde gå till bostadsproduktion och andra åtgärder för att förbättra boendet och minska boendekostnaderna.

Utskottet vill också fokusera uppmärksamheten på försörjningsberedskapen och påpekar att läget inom sjöfarten den senaste tiden har försämrats så mycket att försörjningsberedskapen inom sektorn är ganska kritisk. En majoritet inom utskottet finner läget oroväckande och kräver snabba insatser av regeringen för att motverka utflaggningen. Dessutom krävs det också tillskott i det finländska tonnage.

7. Basserviceprogrammet

Det första regeringen Vanhanen—Kalliomäki företog sig var att slå fast strama ramar för kommunernas utgifter under hela valperioden. Det resulterade i att rekordmånga kommuner höjde kommunalskatten för i år. I själva verket har så många kommuner inte höjt skatten på femton år.

Dessutom drar många kommuner in på sitt tjänsteutbud.

Enligt förhandsuppgifterna om bokslutet uppgick kommunernas och samkommunernas årsbidrag till 1,3 miljarder euro 2004, vilket var 277 miljoner euro, 17,5 procent, mindre än året innan. Årsbidraget täckte bara 79 procent av avskrivningarna, året innan var siffran 98 procent. Också lånen och nettoskulden ökade kraftigt, lånen med 18 procent och nettoskulden med 46 procent. Av kommunerna hade 142 ett negativt årsbidrag. Det var mer än dubbelt fler än året innan. Finansieringsandelarna och försäljningsintäkterna minskade med 17 procent. Därmed ökade upptagningen av lån och användningen av kassareserver för att finansiera investeringar. En av de stora orsakerna till den försämrade ekonomin i kommunerna är att omkostnaderna ökade snabbare än skatteinkomsterna och statsandelarna.

Nu tillstår en majoritet inom utskottet att läget för den kommunala ekonomin är betydligt sämre än man trodde förra hösten. Så sent som i oktober i fjol gav region- och kommunministern vid en interpellationsdebatt (IP 4/2004 rd) en helt annan bild. Han påpekade bland annat att den kommunala ekonomin kommer att få ett tydligt uppsving från och med 2005 tack vare regeringens åtgärder och den kommande ekonomiska utvecklingen.

Enligt beräkningar kommer kommunernas utgifter inte att öka med cirka 4 procent, utan snarare med 5—6 procent om året. Men kommunerna har inte utlovats mer pengar och statsandelsreformen skjuts upp till efter riksdagsvalet 2007. Under tiden görs en mindre indexjustering, men inte ens en kraftig ökning i invånarantalet genererar någon höjning i statsandelarna.

Regeringen är oförmögen att snabbt ta tag i kommunernas trängda läge och reagera på försämringen av tjänsteutbudet. Stora reformer skjuts upp till nästa valperiod.

Regeringen påstår att kommunerna inte i tillräcklig omfattning har effektiviserat sin verksamhet och bestraffar dem med att skära i tilläggsanslagen för vårdgarantistarten under två år. Dessutom påstår regeringen att den bristande

effektiviseringen i kommunerna leder till högre kostnader. Vidare menar utskottet att detta leder till alltför stor efterfrågan på arbetskraft samtidigt som utbudet på arbetskraft minskar när årskullarna blir mindre.

Regeringen inte bara fryser statsandelarna och skär i pengarna till vårdgarantin, utan tänker också strama åt skyldigheten att täcka underskott. Det ingår i planerna att strama åt lagen så att kommunerna måste täcka sitt underskott. Det i sin tur medför stora neddragningar i vissa kommuner. En proposition med förslag till skyldighet för kommunerna att täcka sitt underskott förväntas bli överlämnad till riksdagen i höst.

Vidare har regeringen startat ett omfattande tjänste- och kommunstrukturprojekt. Det går bl.a. ut på att göra en bedömning av vad som är ett lämpligt befolkningsunderlag för olika typer av tjänster. Projektet kommer att genomföras först nästa valperiod.

Ett annat stort projekt gäller inkomstskatten och kommunalskatten och hur de ska ses över. Regeringen menar att de ekonomiska relationerna mellan stat och kommuner måste ses över för att kommunerna framöver ska tvingas effektivisera sin verksamhet betydligt kraftfullare än nu. I den reviderade mekanismen ska det, enligt regeringen, ses till att budgetbegränsningarna för kommunerna håller streck för att kommunernas utgiftsutveckling ska hållas i schack. Skatteprojektet kommer troligen att skjutas upp till nästa valperiod.

Dessa exempel visar att regeringen är oförmögen att genomföra reformer.

Förslag

På grundval av det ovanstående föreslår vi

att följande uttalanden tas in i motiven till betänkandet:

Reservationens förslag till uttalanden

1. Riksdagen godtar inte de nya nedskärningarna på cirka 150 miljoner euro inom flera olika förvaltningsområden och förutsätter att anslagen återinförs i utgiftsramen med undantag för ned-

skärningarna inom försvarsministeriets förvaltningsområde.

2. Riksdagen förutsätter att regeringen ser över utgiftsramen för utrikesministeriets förvaltningsområde så att anslagen till utvecklingssamarbete i jämn takt når upp till nivån 0,7 procent av bni fram till 2010.
3. Riksdagen förutsätter att regeringen ändrar de minskade utvecklingspengarna till Kajaland tillbaka till samma nivå som tidigare och utreder behoven av ökade anslag.
4. Riksdagen förutsätter att regeringen avstår från de kommunala besparingarna i rambeslutet och i stället räknar med att ta in slutposterna av statsandelarna till kommunerna i budgeten för nästa år och gör en indexjustering av statsandelarna fullt ut samt återinför tilläggsanslagen för vårdgarantin i rama och i budgeten för nästa år.
5. Riksdagen förutsätter att kostnaderna för finansiering av de vägprojekt som genomförs enligt livscykelmodellen inte tas in i utgifterna för kommunikationsministeriets förvaltningsområde; då frisätts 365 miljoner euro för utvecklingsprojekt och trafiksäkerhetsförbättrande åtgärder.
6. Riksdagen förutsätter att regeringen så snabbt som möjligt lämnar en proposition till riksdagen med innebörden att egenandelen på 7 procent för boendeutgifter slopas med en gång och att barnbidraget för det första barnet blir prioriterad inkomst.
7. Riksdagen förutsätter att regeringen ser över ramen för statsfinanserna för att de ska kunna innefatta ett program för bättre ekonomisk grundtrygghet innefattande en höjning med 1,7 euro per dag av grunddagpenningen för arbets-

- lösa och av arbetsmarknadsstödet, en höjning med 20 euro per månad av folkpensionen och en höjning på 15 procent av studiepenningen samtidigt som behovsprövningen slopas för personer över 18 år.*
8. *Riksdagen förutsätter att regeringen avstår från låglönestödet och satsar mer på insatser för att hjälpa långtidsarbetslösa och på miljövårdsarbeten samt dessutom försäkrar sig om att alla unga får en utbildning som ger dem möjligheter att få jobb.*
9. *Riksdagen förutsätter att de medel som är tänkta att intäktsföras från statens bostadsfond till budgeten används till bostadsproduktion och andra åtgärder för att förbättra boendet samt till att sänka boendekostnaderna.*
10. *Riksdagen anser läget vara oroväckande och förutsätter att regeringen vidtar snabba åtgärder för att förhindra utflaggningen av fartyg och öka det finländska tonnaget.*

Helsingfors den 22 april 2005

Kari Uotila /vänst
Mikko Immonen /vänst
Mikko Kuoppa /vänst